

14

нр. № 30 коп.

[05 (47714X) „1925“].

K. 6176.
Пролетарі всіх країн, єднайтесь!

ВСЕСВІТ

ЗЕРСАЛЬНИЙ ІЛЮСТРОВАНИЙ ДВОХТИЖНЕВИК

За редакцією В. БЛАКИТНОГО

№ 14

1-го СЕРПНЯ
1925 р.

▼▼▼ РЕДАКЦІЯ: ▼▼▼
Харків, вул. Лібкнехта, № 11.

ЧИСЛА: Оповідання: Витяг із протоколу—І. Микитенко; Канонір Душта—О. Сліяренко; Нариси: „Тисяча і одна ніч“—О. Копи-Осушування болот на Україні—Т. Секунда; Іртиш—Оленич-Гененко; Хліб наш насущний—М. Чернявський; Сучасний американський театр—Дльтауб; День аерохему в Харкові—Городський; Обклад. худ.—А. Петрицького; Кліше цинкогр. „Червоний друк“. Метранпаж—П. Касапов.

НА ОГЛЯД ПОЛЯ.

ВИМЯГ ІЗ ПРОТОКОЛУ

... Груз наш, груз!
Рвешь ты серце на части.
И рождаешь, невиданный смех.

А. Безыменский.

I.

Одного вечора помирала жінка начміліції в далекому районі. Був той район у холодних степах безсніжних, у селі. Помирала вона зімою. Над нею стояла порожня сутінь. Небагато градусів вище від нуля струмкуючи спадало їй на чоло. І на вій вже сіявся незримий попіл смерті.

Задуманий начміліції—партізан 18-го року, що бачив багато крові й контр-революції, стояв посеред кімнати в шенелі, і в тяжкій мовчанці приймав кінець своєї любові,—нікому невідомої. Він допіру пришов зі служби й побачив, що таї (жінці його) сьогодні стало зовсім кепсько.

— Левку... я помираю,—запально прошелестіла сухими губами жінка.— Мене єсть жар...

І на шоках її розквітили дві червоні плями, немов запізні маки смутної, жовтої осени.

— Нахились до мене, Левку...

Він одірвав од підлоги підковані чоботи й одмірив два рівних, нешвидких кроки.

Накинув на неї велике й важке своє тіло.

Секретар дивився на нього довго, незрозумільно, потім встав на підлогу і підійшов на стул, уперед.

— Померла, значить?
— Да.

І вони постоїли так хвилин з п'ятьо: один в сірій білизні, з темними півколами під очима од ревтоми, і другий—в шенелі цегляного кольбура, неголеним, суворим обличчям.

— Гм...—сказав секретар.—Не по плану вишила.

— Треба скликати засідання ячейки—співначміліції.—Вирішить, як ховати...

— Засідання?.. З приводу похорону.. Без тайна-ж...

— Да, безпартійна,—сказав начміліції і почав побілев. Потім почув, що в скроні йому почалось боляче шарпати.

Вони постоїли ще кілька хвилин один під одним, далі секретар одігся і пішли збирати землю.

Це вже проспівали треті півні, але ніде не покидались шуми. Тільки подекуди вікна прозувались теплою жовчною своїх очей. То надійшли господарки квапилися до ранкової праці. Бо люди, що працюють, завше мають чим засяпатися.

На засідання ячейки прийшли всі вісім нарів і два кандидати.

В кімнаті ячейки засвітили лайову свічку, поставили її на машину секретар відчинив збори.

— Слово для інформації має товариш Гуща.
Хтось одійшов до порога і сякнувся.
В середній шибці була дірочка. Дірочку було заліплено папірцем, папірець трохи одстав і злегка шелестів од вітру. Проте ніхто не звертав уваги, бо всі були в шапках і сиділи хто склавши в рукава, а хто заховавши їх у кешені.

Начміліції взяв слово для інформації і поінформував збори про жінки...

Спочатку висловлювались про те, від чого померла, пригадували випадки, але начміліції поставив:

— Я прохajo, щоб поховать. Щоб комячейка взяла участь.
— Як, щоб комячейка? Щоб ховала комячейка?
— Да. Не до попа-ж ідти... Як на вашу думку?..
Один узяв слово й сказав:
— Тут справді.. Момент. На мою думку момент серйозний і дальний...

Решта й собі сказали:

- Момент, що й говорити!..
- Але-ж і комячейка...
— Яке вона має відношення?..
- Та й як? По якому способу ті ховать?
- Товариші. Як так?
- Товариш Гуща, комячейка теж не похоронне бюро. Н

I.

Одного вечора помирала жінка начміліці в далекому районі.

Був той район у холодних степах безсніжних, у селі. Помирала вона зімою. Над нею стояла порожня сутінь. Небагато градусів вище від нуля струмуючи спадало їй на чоло. І на вії вже сіявся незримий попіл смерті.

Задуманий начміліці—партізан 18-го року, що бачив багато крові й контрреволюції, стояв посеред кімнати в шенелі, і в тяжкій мовчанці приймав кінець своєї любові, —нікому невідомої. Він допіру прийшов зі служби й побачив, що їй (жінці його) сьогодні стало зовсім кепсько.

— Левку... я помираю, — запально прошелестіла сухими губами жінка.— Мене єсть жар...

І на щоках її розквітили дві червоні плями, немов запізні маки смутної, жовтої осені.

— Нахились до мене, Левку...

Він одірвав од підлоги підковані чоботи й одмірив два рівних, нешвидких кроки.

Нахилив над нею велике й важке своє тіло.

Тіло було стомлене, але закуте в шенелю, як в панцир радянського спокою.

Неголене, поколупане морозами обличчя його почуло на собі легку пару, що йшла з грудей жінчиних і пахла вже вмираючими легенями...

— Живи... Ти борись, не давайся...— розгублено дивився він їй у вічі, що згасали що-разу глибше й невблаганніше.— Ось я лампу зараз засвічу... розпалю румінку...

... Коли в комунаріа помирає дружина, що принесла йому любов, як він був ще партізаном 18-го року, —йому напевне дуже люто. І боляче до нестяжі. Тоді він може проклясти холодні, байдужі степи...

Малиновим картузом, що видали йому в городі, начміліці махав над горлом «румінки», вдуваючи в неї повітря, аби вона швидче лала тепла. І даремне. Бо тільки смолястий, густий дим удався в очі од сирого цурупала.

А як довгі, пронизливі пищики захрипіли в жінчиних грудях знову, він покинув картуз на підлогу і знову приник до неї.

На дворі вже було зовсім тихо. То була пізня зімова ніч. Спали вже не тільки селяни, а й предрайвиконкому, і секретар партічної.

В цей час жінка начміліці вмирала.

Раз-по-раз храпала грудьми густе повітря з димом, широко розчинила на лампу великі очі, повні невимовного жаху агонії ...Повела ними по чоловіковому обличчі і стихла.

І стало в кімнаті так тихо, тихо, як у просторій, гучній труні. З-під високого мокрого лоба дивилися на скам'янілу постать начміліці двоє білих очей, що вже нічого не бачили...

Тоді начміліці накрив її тіло ковдрою по шию і сів до столу.

...Ніхто не може знати, що думає комунар, коли всі сплять—і секретар партічної спить, а він на сам сидить перед мертвою жінкою. І ніхто не може сказати, чи ридає він тоді, чи палить безперерви цигарки... Чи, може, пригадує, як бився колись із бандитами і тоді вона його полюбила—та, що тепер мертві.

Ніхто не знає.

На світанку встав начміліці з-за столу і вийшов. Він прийшов до секретаря комітету і дочекався, поки той розбуркався й сів на ліжкові. Тоді сказав йому начміліці.

— Померла у мене жінка.

Літось одішов до порога і скнувся.

В середині шибці була дірочка. Дірочку було заліплено папірцем, папірець трохи одстав і злегка шелестів од вітру. Проте ніхто на не звертав уваги, бо всі були в шапках і сиділи хто склавши в рукава, а хто заховавши їх у кешені.

Начміліці взяв слово для інформації і поінформував збори про жінки...

Спочатку висловлювались про те, від чого померла, пригадували випадки, але начміліці поставив:

— Я прохаю, щоб поховать. Щоб комітет взяла участь.

— Як, щоб комітет? Щоб ховала комітет?

— Да. Не до попа-ж ійти... Як на вашу думку?..

Один уявив слово й сказав:

— Тут справді.. Момент. На мою думку момент серйозний і від дальній...

Решта й собі сказали:

— Момент, що й говорить!..

— Але-ж і комітет...

— Яке вона має відношення?..

— Та й як? По якому способу її ховати?

— Товариші. Як так?

— Товариш Гуща, комітет теж не похоронне бюро. Ну, *помер*

Що-ж маємо робити?

— Да, але вихід? Вихід який?

Потім довго, напружені говорили:

— Голівне, що виходу немає. Отут-то! Померла. Смерть *попад*

А як поховать? Як... Голівне, що відношення до нас немає, і нікого у нас обряду теж немає. Ото й тільки, що жила з членом ячейки, Оголівне...

Вже давно розплівся і погас на машинці недогарок. До вікна підліз ранок і розповзся по кутках. У комітеті йшли безупинні мірування...

Начміліці вставав. Ходив напруженно по кімнаті, роблючи кроки по діагоналі й повертаючись усім своїм великим тілом на місці.

— Ну?—спітав він, одвертаючись до стіни. І між брів йому глибока печаль.

Але на цей раз вирішили тільки що:

«Поскільки комітет не похороне бюро й посягає на *громадянку*, що померла, стороння для комітети *попад* позапартійна жінка, відношення до комітети *попад* середнього немає, постільки й ховати її в бойовому сіб комітета не вважає можливим. І крім того, для такого іменно випадку якогось обряду».

Був уже день. Ішов він у всевладнім, хоч не дуже складнім малісінського центру. До виконкому під'їзджали підводи й греміли *об* гострі каміні недоробленого бруку. Через дорогу гнали *водолії* свій товар. Вставало мелодійне мукання, чутно було простих розмов.

На кожного чекала робота.

І всі порозходились.

II.

Начміліці прийшов до своєї канцелярії і сів до столу. Вартовиціонер повідомив його, що ніяких випадків ніччию не трапилося; *пить воду просто зі відерця*, що стояло тут на підвіконні. Пив він *стогнучи* й розливача собі на вуса.

— Поснідавши, товариш начальник,—дружньо посміхнувся *потім* ціонер до начміліці і ретельно витер вуса хусточкою.

— Розпоряджений ніяких не буде?

Начміліці покреслив олівцем по столу, став дивитись на старого Лібкнехта, що був тут із давніх-давен, і попрохав його не *дуже*

У вас, товаришу, жінка є. Вам черга змінятись, вартовий сьогодні Попросить свою жінку і ще якусь сусідку, щоб пішли до мого кіння. У мене цю ніч жінка померла.. Зробити там, що слід. Обміть... ти. На стіл покласти. От тільки стіл у мене малий. Треба більшого. Кому навряд чи ляже... Міліціонер скрикнув „та що ви!“, потім похилив голову, перейшов до столу й сказав:
— Беж... Тяжело це вам.

шов.
Міліції посидів і теж пішов. Він нічого не їв з учоращнього дня, не було ніч і від того йому боліла голова і трохи тремтіли ноги, коли він лежав ними на землю. Перед своїми дверима спинився. Довго не знає, чому. Потім пригадав. Ключ поклав був у бокову кешеню. Відчинив двері, постав трохи на порозі, потім увійшов і знову дивився довго він. Він зовсім й захололи й напівзакрили очі. На підлозі лежав він картуз. В «руминці»—чорний окупок сочини.

Міліції стояв довго, поки не прийшли дві жінки і почали прибирати тіло, потім поратись коло мертвого. Одна з них полапала мертвого за пальців, що визирали з-під ковари. І, глянувши заклопотано на жінку жінку перевернула, порадила й тій: «Візьмись, візьмись... подерж за ногу... щоб він заспокоївся...». Міліціонер вагалася хвилинку, потім теж торкнулася жінок пальців і зіткнула. Вони дістали другого стола і, пораючись, він поспіхли й хрестилися крадькома.

Він знову пішов до секретаря партячайки і знову зібрався.

Чи про похорони жінки члена ячейки начміла т. Гущі знову стало менами наради непохитне й незрозуміле. Секретарі, що ім ясно, яке вражіння може справити те, коли жінки відомої смерті попа і поховають жінку комунара, та ще начальника міліції, ім й т. інше. І нікому не було ясно, чи можна йти всій комячейці до й співати хоч-би «ви жертвою впали»...

Стар почував, що голова йому наливається чимось важким. Воно давиги на мозок. Від того міліції руки й проступав на грудях піт. Уявляє ми будемо йти за труною жінки, що померла собі тому, що на неї прийшла, і ні в якій борні вона не впала фактично, йти він. Та ще, кажете, й музик... Й знамена, хтось сказав... Які-ж комячени?.. І потім, скажуть селяни: «диви! Як жінку вони так он як ховають... Чим-же вона краща»...

По вашому, товариш секретар, як? Зарить людина та й зна що, та й... А яке це вражіння спроще, коли-б у вас жінка померла? Або в мене... міліції-ж мовчав.

Стар мовчав...

Вірний факт стояв: сіма, наповнюючи тристрайкову людські комунарів і підатів.

Постав один, сів ізів більше насунув собі плетеньку... Смерть ішов, добре не було,—сказав

з незаможниками. І потім—в кооперації є свій прapor. Ото тільки, що на ньому написано—

Смерть приватним торговцям і спекулянтам!

Тільки через кооперацію дійдемо до соціалізму!

... Напис-то нічого, сам по собі... Але-ж... Ах, ти! Знову „смелю, товарищі в ногу“—згучить...

Секретар прикладав лоба до шибки і відчув заспокоєння холоду. У сіннях хтось кланув щеколдою.

Він розчинив двері кімнати й побачив членів ячейки з кількома незаможниками.

— От! Зробимо зараз засідання,—схвильовано зустрів він 14 чоловіків, що раптом заповнили всю його кімнату до стелі.

Всі сіли. В кімнаті тоді лишилось іші вільна просторінь, що була над головами.

— Порядок денний у нас про похорон жінки члена ячейки тов. Гущі,—оголосив секретар.

— Прошу слова,—сказав незаможник, протискуючи вперед руку.

Він потяг долонями об коліна й сказав:

— Од каенесу буде чоловіка з дванадцять п'ять—мужеських і женських...

— Як?—радісно зітхнув секретар...—Хіба ви вже говорили про це у себе?..

Незаможник звів на нього карі, як у дитини, очі, що грали в сяйві невеселих зморшок.

— Ми говорили про це, товариш секретар,—сказав він, хукаючи в рукав...

Раз покійна була жінка така, що й для капера старавася, і ще в восімнадцятім, дев'ятнадцятім році проти гетьмана то-що давала нам набої, а потім за начальника вийшла, то слід поховать по советському. Щитаємо, що заслужила. Та народу тут піде видимо-невидимо. Народ він, думаете, так-то вже за попа й держиться?.. Звісно, що до чого йде... Секретарю стало трошки ніяково, що так несподівано стало так ясно.

Проте через хвилину він знову подумав: „Це інша справа. Поховать по советському це-ж зовсім не значить, що буде йти сама ячейка й співатиме „ви жертвою впали“...

Далі вже справа ходила про технічні моменти. По цих технічних моментах ще довжилось засідання годині може з три, може з чотири.

Ухвалили, що прapor кооперації можна-ж перевернути написом до низу і н-м накрити труну, і що так буде навіть урочисто й найкраще. З комячайки виділити групу в 5 чоловіків, якім узати участь в похороні з прaporом ячейки. Незаможникам і членам ячейки прийти на

на неї прийшла, і ні в який борці вона не впала фактично, ити
і... Та ще,кажете, й музику... Й знамена, хтось сказав... Які-ж
знамена?.. І потім, скажуть селяни: «диви! Як жінку
никову так он як ховаєть... Чим-же вона краща»...

ак по вашому, товариш секретар, як? Зарить люди
хто й зна що, та і... А яке це враження спра-
А коли-б у вас жінка померла? Або в мене...

ретар мовчав...

борний факт стояв
усіма, наповнюючи
тревогою людські
восьми комунарів і
кандидатів.

встав один, сішив
глибше насунув собі
«плетьонку».

На смерть ішов, доб-
обі не було,—сказав
заглибився в свої

на смерть ішов, ну, а
що не бачив. І що
бити, то вбийте мене
можу.

я подав із кутка:
давное, нема ще в
подробностів. Поле
все. Всіх паразитів
злювали, а подроб-
нема. І де їх взяти?
перший факт. А друг-
ль, що все-ж рівно
Знайдемо і съто-
від землі викопаемо!..
це собі, товариші, і

не знали всі й так.
али: «сами шляхи ті знайдемо на широкому полі. І будуть вони
людяні. А поки-що—неясно»...

у такою тривогою бились серця.
ході мені єдиний,—сказав начмілії, одступаючи до дверей.
звести на підводі на гробки й поховать?..—спитали.
чевидно.

і почули глибокий біль поразки.

Міці повернувся широкою спиною, згорбився і вийшов.

...На засідання ячейки прийшли всі вісім комунарів...

III.

пришов незабаром.

вротьми й коло криниць гомоніли гуртки, скрізь говорилося, що
ника міліції померла жінка й що завтра буде похорон.

знали—який він буде...

її побачив жінку на столі в білому вбранні і в чорних чере-
подумав твердо і ясно:
везу її на тачанці сам...

тар замкнувся у себе в кімнаті.

палив цигарку й зробив три глибокі затяжки—раз-по-раз. „Треба
Як вона...“ Дійсно, як це він... Треба було зразу-ж поговорити

скому це ж звиче не зме-
чить, що буде йти сама ячей-
ка й співатиме „ви жертвою
впали“...

Далі вже справа ходила
про технічні моменти. По цих
технічних моментах ще дов-
жилось засідання годині може
з три, може з чотирі.

Ухвалили, що прapor ко-
операції можна-ж перевер-
нути написом до низу і н-м
накрити труну, і що так буде
навіть урочисто й най-
краще. З комячейки виділити
групу в 5 чоловіка, який узя-
ти участь в похороні з пра-
пором ячейки. Незаможникам
і членам ячейки прийти на
місце о 12 годині для виносу
тіла. І взяти прapor у сель-
будинкові.

Секретар не лягав тієї
ночи зовсім.

Він ходив по кімнаті до
ранку і думав про те, що це
все буде скоро цілком ясне...
І будуть шляхи прості, уквіт-
чані плодами праці й глибокої
людської думки...

Товаришу Гущі занесли
постанову в пр. токол ячейки.

Начмілії розгорнув па-
пірця і прочитав:

Витяг із протоколу

Слухали

Про похорон грома-
дянки Гущі.

Поховати жінку члена ячейки КП(б)У
т. Гущі по радянському обряду. Винос тіла
призначити на 12 год. дня, в якому взяти
участь і однесті тіло на кладовище персонально
5-ти тов. членам ячейки сукупно з незамо-
жниками із співом революційних пісень під
червоними прaporами.

(Підписи).

Начмілії розгладив брови й збудив двох жінок, що спали, сидячи на
стільцях.

Став перед ними і голосно перечитав ще раз.

— Без батюшки тоб-то,—сказала одна, більше до себе, й закліпала
очима.

Він поклав папірця в кешеню і мовчки пішов з кімнати.

Другий день був урочистий. Ішло народу—жінок і чоловіків—зі всього
села. Гудили повагом нерівні вулички. А над усіма ритмично посувалось по
останній дорозі червона труна, коливаючись од народньої ходи.

III i IV—1925 р. Одеса.

I. Микитенко.

Тисяча і одна ночі

(З вражень мандрівки по Середній Азії).

Через увесь СРСР потягом. Киргизька Республіка. Тінь Т. Г. Шевченка.

До Самари—ліси соснові, березові вибігають в даль до обрію, ріжуть край небо і пропадають в далені. Ліси здавлюють ніби колю і потяг врізається в них, вгрузає залином і ритмічно стукає перемогу. Довжелезний, верста з четвертю, міст повис над Волгою. Цей міст було зірвано чехо-словаками і ще й зараз потяг потиху йде. За Волгою ліси згинули, десь загубилися ззаду

і овяні вільним вітром ми покотили широкими степами до Оренбургу і далі. Степ цвіте різникользовими туліпанами і на станціях їх продає дітвора цілими спонами. Киргизькі назви станцій не затримуються в голові, збиваються якимись чудними складами. Обабіч залізниці отaborилися киргизи з юртами і гуртами худоби. Легкою ходою, перевалюючись дібає верблюд по степу, або їде киргиз на низенькій виточеній, склепаній з місних м'яз коня-

Куточок схільного базару.

нами і блищить нагрітий сонцем. Росте тільки рідкі полинь, астрагал та саксаули. Такі дивно-непотрібні буті в пісках рідкі станції з невеличкою будівлею і ною платформою. Закинуті сюди в піски люди—заспавши платформою.

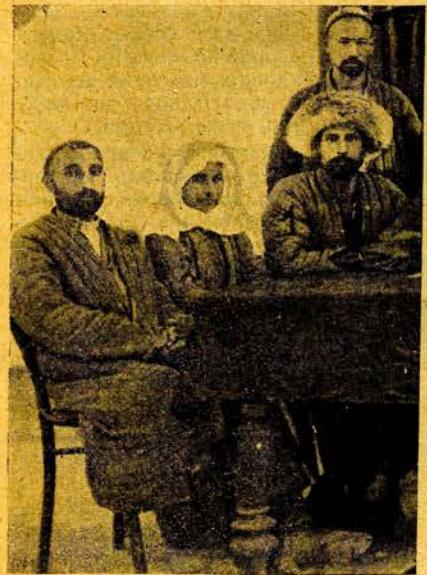
Від міста Казалінська синьою гнучкою смугою Сир-Дар'я. Звідси увесь час колія йде по-над цією смугою. Десятки, сотні верст плавнів заросли комишом і вноші горять і палахкотять червоними зміями вогню в

Аральське море—нудче, з сизою водою і голими берегами. Недалеко від станції Казалінськ, кілька лесів лежить острів річки Сир-Дар'я—Кос-Арал. Тут 1845 року зимувала експедиція генерала Бутакова, що й було опишати ці місцевості. Як відомо в цій експедиції зісланий салдатом Т. Г. Шевченко. Тут він написав

чехо-словаками і ще й зараз потяг потиху йде.
За Волгою ліси згинули, десь загубилися ззаду

Куточок схільного базару.

Група членів президії Робземлісу Маргеланського повіту на чолі з головою ЦВК'у Уз. СРР т. Ахун-Бабаєвим.

і овіяні вільним вітром ми покотили широкими степами до Оренбургу і далі. Степ цвіте різникольоровими туліпанами і на станціях їх продає дітвора цілими снопами. Киргизькі назви станцій не затримуються в голові, збиваються якимись чуднimi складами. Обабіч залізниці отaborилися киргизи з юртами і гуртами худоби. Легкою ходою, перевалюючись дібає верблюд по степу, або їде киргиз на низенькій виточенній, зклепаній з міцних м'яз конячині. Як струпами, зелень трави засипана худобою—вівцями, кіньми.

Ці безмежні степи—воловідння Киргизької республіки, столиця якої Кизил-Орда лежить далі, за Аральським морем. Потяг врізається в піски пустельні. Золотий, дрібний сухий пісок пересипається до-

нами і блищить нагрітий сонцем. Росте тільки рідкий шополинь, астрагал та саксаули. Такі дивно-непотрібні і забуті в пісках рідкі станції з невеличкою будівлею і місцем платформою. Закинуті сюди в піски люди—заспани і замулені.

Від міста Казалінська синьою гнучикою смugoю Сир-Дар'я. Звідси увеся час колія йде по-над цією річкою. Десятки, сотні верст плавнів заросли комишом і вночі ці горячі і палахкотять червоними зміями вогню в небо.

Аральське море—нудне, з сизою водою і голими, як прерії берегами. Недалеко від станції Казалінськ, кілька десятків метрів від берега лежить острів річки Сир-Дар'ї—Кос-Арал. Тут 1848—1849 зимувала експедиція генерала Бутакова, що й було описані ці місцевості. Як відомо в цій експедиції брав участь зісланий салдатом Т. Г. Шевченко. Тут він намалював альбом краєвидів Аральського моря і написав кілька віршів. Один вірш починається:

«Прощай убогий Кос Арале,
Нудьгу заклятую мою,
Ти розважав таки два літа
Спасибі, друже!...»

Із сучасних письменників теж деякі зазнали у си заслання в ці місця. До Оренбурга більші станції Ак-Тюбін туди гнали тов. В. Коряка і небіжчика—письменника Заливчого.

Контрасти міста Ташкент.

Ташкент—найбільше місто Середньої Азії, що є європейська частина його. Це дуже старовинне місто, яке в перекладі значить кам'яне місто. Європейське місто—зелене, веселене з рівними вулицями і невеличкими будівлями. Є трамвай і від цього місто відається жарким, рухливим.

Але ось кінчастається європейська частина міста, відмінностями, установами, рухом на вулицях. Ви вступаєте в східну частину. Вузенькі порохняві вулиці, по обидва борти дували (паркани глиняні) і вікон на вулицю немає, дінників не видко, бо покрізлі їхні заввишки, як дувал, пройде меланхолійний узбек на гарбі з величезними сітками (сітка, що мусульманки закривають собі) іде одвічне рабство і кабала східніх народів—жінок. Важке, гнітюче враження робить жінка—узбечка, яку ви вперше згадаєш, що вона абсолютна раба чоловіка. Тільки зараз жінка виплутується з тисячелітнього побутового павутиння, що ним було сплетено мусульманство і Магомет із Кораном.

Рисове поле.

тъся, що оцих тихих по-
х вулиць не торкнулося
ні революція, ні громадян-
на. На базарі, де найбіль-
ш, у чайханах (чайних)
лійно сидять чоловіки —
ї лініво п'ють чай. Вони
дні різокольоровими ви-
нimi халатами, сидять під
під себе тонкі ноги.

жадної жінки! Жінку рідко
устрінути на базарі.

жен двір тут у східному
соведено арік і вода десь
у рівчаку у вас під нога-
рху глухий міст врівень з
дерев тут менше, але
тато пилу, бо всі будівлі
а місто густо заселене.

у туземній частині Таш-
омічаєш який контраст з
ською частиною. Здається,
життя йде надто повільно,
му і ніяка сила не пору-
шого спокою і не переле-
з товстий, високий дувал
узбеків. Але воно так
ється... Дійсно, ніяка сила
а порушити цього спокою,
нської влади.

янська влада знайшла
а про це далі ..

Стіну пробито. Ферганська область.

Фаркаючи поспішає, що по-між нив засіяних бавовни-
не-де ще оруть землю дерев'яним великим плугом
а соху тільки важчим. Цей плуг зветься омач.
ть землю кетменями (вроді нашої сапи, тільки важче)
дехкани (селяни) і черейкери (батраки). Вся земля
ах аріків — ціла система водяних жил несе воду на
ціла нива затоплена водою і загрузоючи по коліна
рис. Рисове поле отак залите водою ціле літо, доки
ис.

Мітинг в Андіжанському повіті на ст. Хакул-Абад де виступає т. Ахун-Бабаїв.

Більше засадженого дер-
вами і зеленою міста я не ба-
чив. Навіть кримські куроти
проти Фергани голі й порожні.
Але містечко надто тихе і
безнадійно-нудне.

Сьогодні був у виконкомі,
Робземлії й Жінвідділі.

І дійсно лише більшови-
цька романтична, мускуляста,
мозольна енергія змогла про-
бити стіну мусульманського
консерватизму і мортного ту-

в порушити цього спокою,
чинської влади.
Радянська влада знайшла
та про це далі..

Стіну пробито. Ферганська область.

Фаркаючи поспішає, їде по-між нив засіяних бавовни
не-де ще оруть землю дерев'яним великим плугом
на соху тільки важчим. Цей плуг зветься омач.
зять землю кетменями (вроді нашої сапи, тільки важче)
і дехкани (селяни) і черейкери (батраки). Вся земля
ках ариків—ціла система водяних жил несе воду на
сь ціла нива затоплена водою і загрузоючи по коліна
сів рис. Рисове поле отак залите водою ціле літо, доки
є рис.

ку залізничої колії біжить вдаль Алайські гори. Вони
ть вигнувши хребеті, як баський кінь, а脊на вся в
лежить зверху вічна крига і блищить на сонці. Гори
знице на 80—100 верст, а їх прекрасно видко і вони
сокі.

павшись, потяг підкочує до станції Коканд. Це обласне

ферганської області і бувша столиця Кокандського хан-

ут є й ві-

ода (палац)

ських ханів,

з них Ху-

н і добуду-

го палаца.

шні стіни

і стіни

прекрасно

ї мозаїч-

аментикою

ольорового

стіни.

з мо

енника.

ергана (б.

ев) 14 трав-

яр... Все

деревах.

ї срібно-

полі, кара-

лантуси

тополі.

Більше зasadженого дер
вами і зеленої міста я не ба
чив. Навіть кримські куроти
проти Фергани голі й порожні.
Але містечко надто тихе і
безнадійно-нудне.

Сьогодні був у виконкомі,
Робземлі і Жінвіддлі.

І дійсно лише більшови
цька романтична, мускуляста,
мозольна енергія змогла про
бити стіну мусульманського
консерватизму і мертвого ти
сячелітнього побуту за Коран
ом і Шаріятом. Іслам—най
консервативніша релігія в світі,
може виключаючи ще буддий
ську.

Мусульмани через свою
релігію дуже мало залишили

Узбечки в чадрах.

в скарбницю світо
вої культури.

У виконкомі го
ворили: Казійські
суди абсолютно за
губили своє значін
ня, авторитетні ли
ше радянські. По
мергеланському по
віту організовано
багато батраків у
Робземлі, спілка
Каші, батрачкоми
жінок. До правлін
ня Робземлісу об
рано тов. Ахун-Ба
баєва голова Ц.В.К.
Узбекістану, він по
ходить, здається,
з цих місць. Бат
раки працюють ті
льки по договорах.
В батрачкомі дех

Старі батраки вкупу з Ахун-Бабаївим.

Л. М. Каганович.

Генеральний секретар Ц.К.К.П.(б.)У.

ДО ПЛЕНУМУ
Ц.К.К.П.(б.)У.

І. Я. Клименко.

Секретар Ц.К.К.П.(б.)У.

канок є більше тисячі членів-жінок. Це величезне досягнення і зроблено воно переважно тов. Сач-Бібі Мадзімовою. Вона ще в 1921 році скинула параджу і пішла на роботу серед жінок. Комуністка тепер людина залишеної енергії. Побудеш п'ятогодини

На мою думку, найважча тутешня робота—це робота жінок. Кожні кілька хвилин, півгодини вбігає в жінка—узбечка з плачем. Ту чоловік виганяє (по стілку). Шарпяти чоловік має право виганяти жінку ко

Л. М. Каганович.

Генеральний секретар Ц.К.К.П.(б.)У.

ДО ПЛЕНУМУ
Ц.К.К.П.(б.)У.

І. Я. Клименко.

Секретар Ц.К.К.П.(б.)У.

канок є більше тисячі членів-жінок. Це величезне досягнення і зроблено воно переважно тов. Сач-Бібі Мадзімовою. Вона ще в 1921 році скинула параджу і пішла на роботу серед жінок. Комуністка тепер, людина залізної енергії. Побудеш півгодини тут і бачиш скільки приходить узбеків за порадою або шукати захисту своїх прав перед баями (багачами).

Радянсько-японські взаємовідносини.

Японський посол гр. Танака прибув до Москви.

На мою думку, найважча тутешня робота—це робота жінок. Кожні кілька хвилин, півгодини вбігає в кімнату жінка—узбечка з плачем. Ту чоловік виганяє (по старому кону Шаріяти, чоловік мав право виганяті жінку коли знає іншу б'є, а ту покинув і одружився з молодою). Все це в уладнати, допомогти, а робітників так мало особливо з узбеками.

Разом боряться з тими, хто одружується малолітньою, має кілька жінок, або пусє жінку за калим (викуп).

Говорив з робітницями жінвідділу геланського повіту, енергійними Сурхадайєвим і Махператхон Ісматулайєвим.

Багато розповідали і показали мені жінку, соромливу, кучеряву Турда Мірза-Алієву.

Турганой—дев'ять років—вона жена з п'ятидесятисічтнім узбеком.

Про це вінав жінвідділ відав чоловіка а дівчинку забрали до себе нікуди було діватися.

Зараз вона піонерка—веселена радісна.

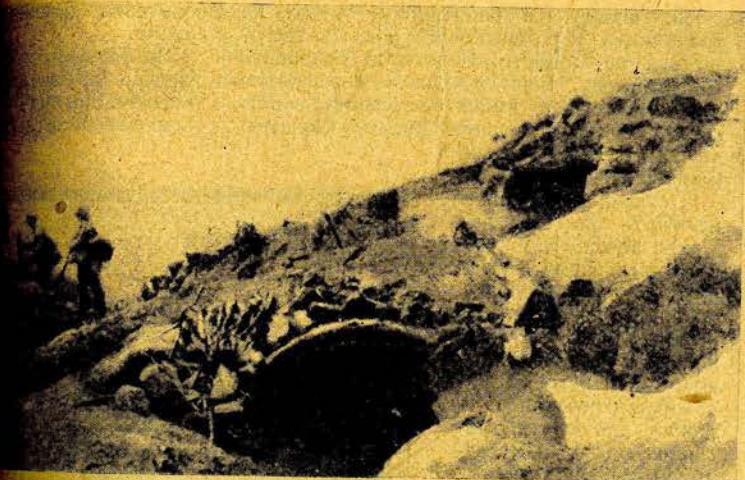
Тут заборонено одружуватися волу жінвідділу і буває, що на 20—30 весіль забороняють, бо хочуть жуватися з неповнолітніми дівчатками лодче 17 років, як дозволяє закон.)

Взяв собі цілу низку заяв і справ з роботи жінвідділу.

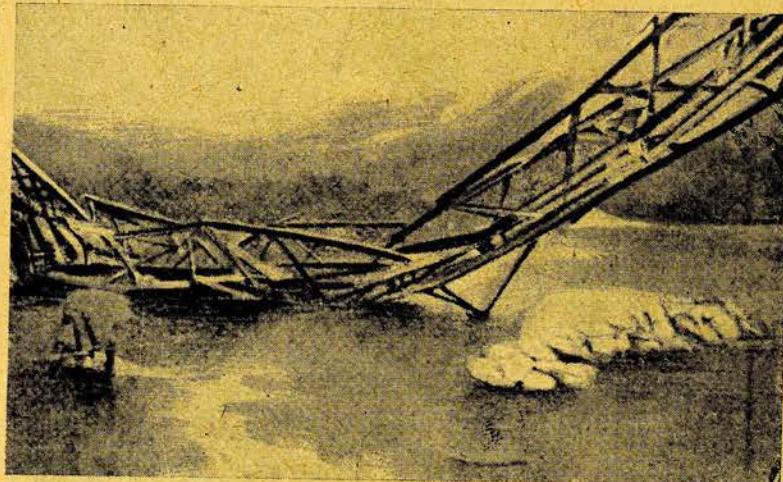
Фергана—Харків.

Ол. Копил

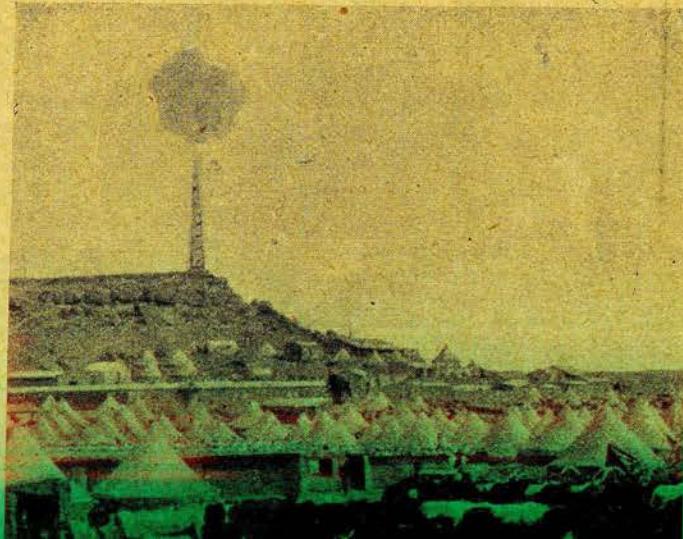
ВІЙНА В МАРОКО.

Землянки рифів у горах.

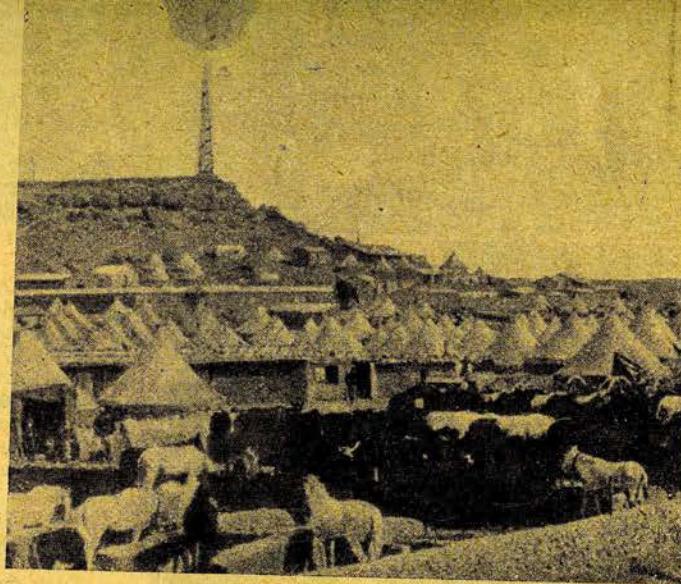

Зруйнований міст через р. Сра.

Французькі шанці.

Табор племін спахи.

ПЕРЕВОРОТ В ГРЕЦІЇ.

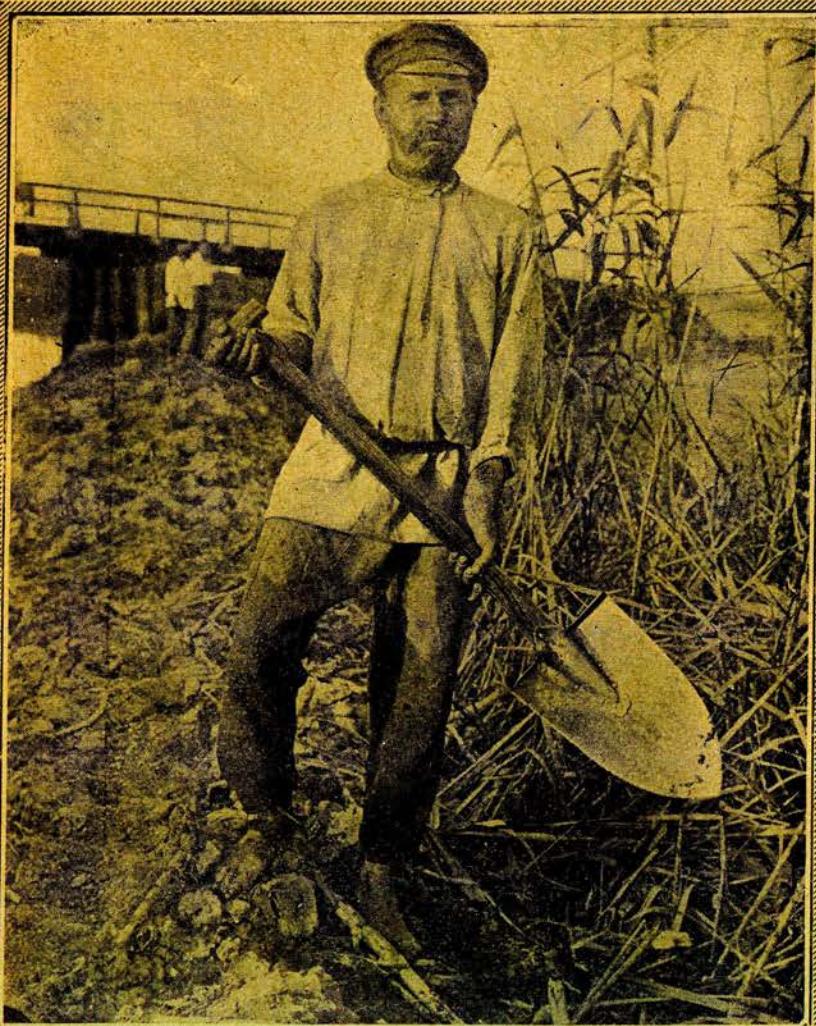
ТЕРОР В БОЛГАРІї.
Денти в ланцюгах вагою в 50 килогр.

Генерал Пангалос
вождь перевороту.

Військо на вулицях Афін після
перевороту.

тегорії: вузенькі канали 3-го ступінія, що осушають ґрунт, забираючи йому лишню воду, канали 2-го ступіня, або стрілки вже ширші, що цю воду збирають і проводять до головних каналів і канали 3-го ступінія, або головні канали, іноді до 3-х сажнів, або і більше завширшки, що всю воду з болота відводять до річок, або озер.

Підземне дренування полягає в тому, що воду із болота про-

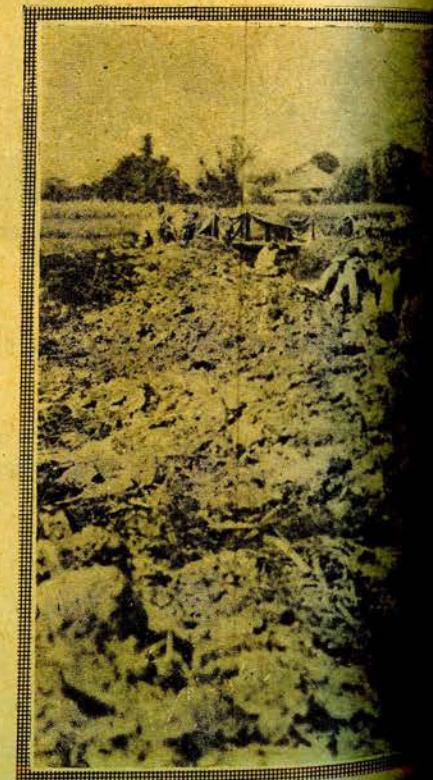
ОСУШУВАННЯ

Як відомо на болотяному ґрунті не може жити і розвиватися сільсько-господарська рослинність. Болота ці приносять тільки шкоду. Вони є великою перешкодою в комунікації, а також осередками заразливих хвороб домашніх тварин (хвощова хвороба і т. і.) та людей (малярія, колтун і т. і.).

Осушені-ж болота належать до найбагатіших земель і можуть дати сільському господарству прибутки іноді більші ніж найкраща чорноземля. Це тому, що болотяні ґрунти мають в собі дуже багато поживних речовин потрібних для життя сільсько-господарських рослин і тільки зайвина води в неосушенному болотяному ґрунті не дає цим рослинам рости і розвиватися.

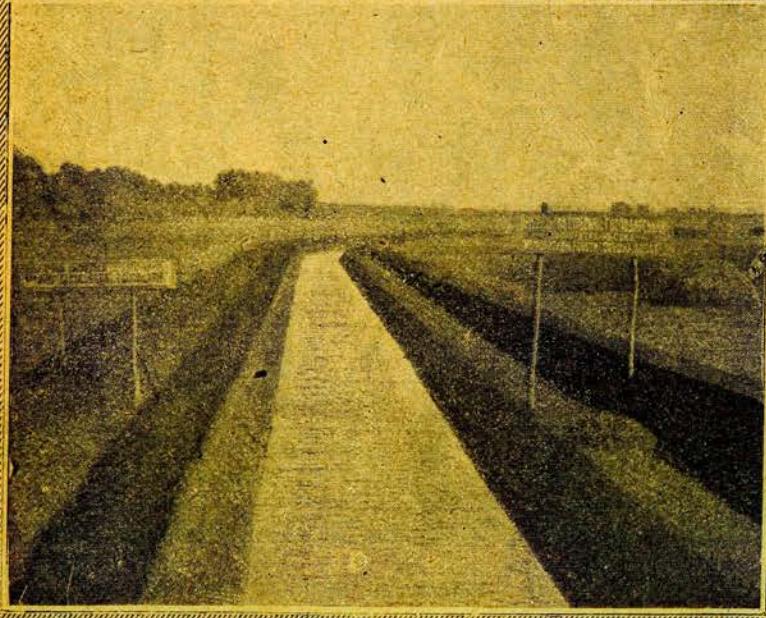
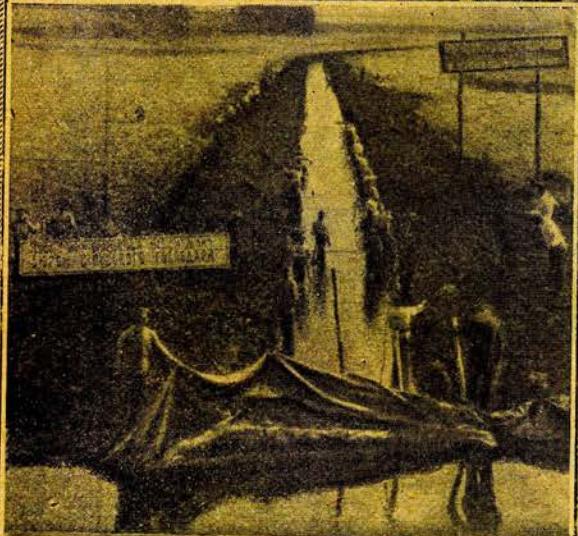
Болота України є, головним чином, низові і їхній торф може бути прекрасним ґрунтом для сільсько-господарських культур.

Осушені болота можна або каналами (канавами, ровами), або підземним дренуванням. У нас майже всі осушки провадять за допомогою каналів. З цією метою по всьому болоті копається канали, що мають відвести зайву воду. Ці канали діляться на 3 ка-

Копання головного осу

Через те спр
них земельних
Участі с-
значна, бо ме

Грабар. Копання каналу за допомогою брезентової загати. Головний осушний канал закінчений на шляху Пирятин—Прилуки.

тегорії: вузенькі канали 3-го ступіння, що осушають ґрунт, забираючи йому лишню воду, канали 2-го ступіння, або стрілки вже ширші, що цю воду збирають і проводять до головних каналів і канали 3-го ступіння, або головні канали, іноді до 3-х сажнів, або і більше завширшки, що всю воду з болота відводять до річок, або озер.

Підземне дренування полягає в тому, що воду із болота проводиться череп'яними або цементовими трубами закопаними в землі на глибині від 0,60 до 1,50 метра.

При осушенні болота каналами будеться також упусти (шлюзи), щоби мати змогу задержувати воду в сухі роки, коли випадає мало дощів і коли кожна крапла води має значіння для росту рослин.

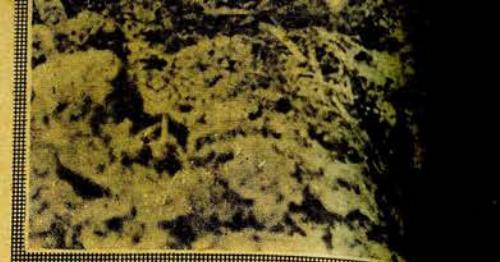
Коли болота є вже осушені, цеб-то коли на них проведено вже т. зв. „технічну меліорацію“, тоді на них можуть рости всі сільсько-господарські рослини.

Осушені болота використовують звичайно як сіножаті. Трави, що раніш росли на болоті, не маючи більше потрібної їм води, гинуть, а на їхньому місці засіваються помалу солодкі трави.

Така природна зміна рослинності відбувається одначе дуже помалу.

Щоб прискорити її роблять ще „агрономічну меліорацію“, цеб-то вживають т. зв. культур-технічних заходів. Заходи ці полягають ось у чому: болото після осушення заорюється та на 2 роки сіється віку з вівсом, буряки, картоплю і т. і., а після 2-х років такої попевненної культури висівається на болоті відповідні сорти трав. Такі сіножаті дають дуже багато сіна і коли болото до осушування давало тільки 10–15 пудів поганого та мало поживного сіна з 1 десятини, то сіножаті раціонально заведені на болотах дають в середньому з десятини від 300–600 пудів прекрасного сіна. При відповідній плеканні таких сіножатей вони можуть дати ще більші врожаї.

Так напр., за даними проф. Фляйшера в Німецьчині на досвідчих лучних

Копання головного осушного

Через те справа осуших земельних органів Участь с.-г. кооператива значна, бо меліоративний рахунок, покладаючи частину всіх витрат.

Сьогодні на Україні земельних органів союзів: Зарахунок, Прилуцького, сільського та інших, але осушних робіт, що об

Головний осушний

НА УКРАЇНІ.

000 пудів з 1 де-
костеповій смузі
ївській та Пол-
тування болот мон-
с. г. культури.

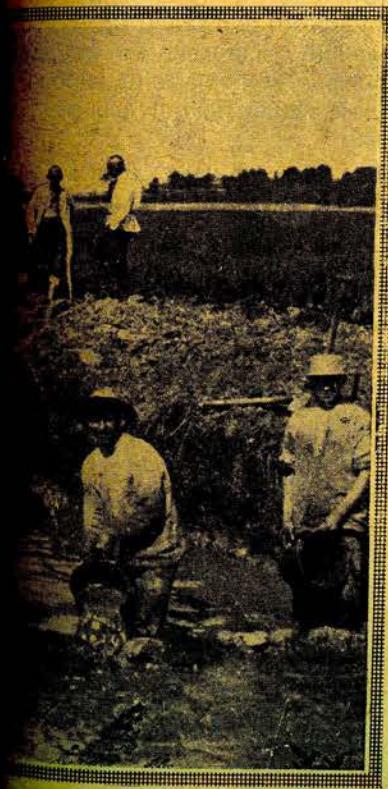
буде осушено 20.000 дес. коштом 1 мільйона карб. В цих роботах братиме участь 7 с.-г. коопераційних союзів та 1 спеціальний меліораційний союз. Технічні роботи виконуватимуться або господарськими засобами союзу або через державні меліораційні контори під технічним наглядом Меліораційного Відділу „Сільського Господаря“ і під контролем державних земельних органів.

Долучені до цього малюнки показують нам осушні роботи на болоті „Перевід“ в Прилуцькій окрузі на Полтавщині, що їх зорганізував Прилуцький союз с.-г. кооперації, а виконувало Меліораційне Бюро „Сільського Господаря“.

Все болото „Перевід“ обімає 8.500 дес., із чого 6.000 дес. знаходиться в б. Пирятинському, а 2.500 дес. в б. Прилуцькому повіті

Щоб це болото осушити Прилуцький Союз був заклав в прилежніх до болота селах 26 меліораційних товариств, що на 1 квітня ц. р. об'єднували 2964 членів.

Осушування болота магає влаштування головного осушного каналу 75 верстов завдовжки та цілі низки бічних канав (стрілок). Грабарська робота обніматиме 65.000 куб. сажнів викопу землі почести в глеюватому, а почасті в торфяному ґрунті. Все це разом з мостами та упustами коштуватиме коло $\frac{1}{2}$ мільйона карб.

в глеюватому ґрунті.

аги як держав-
ла лосить не-
чином, за свій

Кошти на роботу складаються таким чином: заинтересоване селянство вносить по 3 карб. у рік з 1 дес. болота, що в сумі виносить 42.500 карб. в рік.

Кошти ці концентруються в Прилуцькому союзі, який є фінансо-

був заклав в прилеж-
них до болот селах 26
меліораційних това-
риств, що на 1 квітня
ц. р. об'єднували 2964
членів.

Осушування болота
магає влаштування го-
ловного осушного канала
75 верстов завдовжки
та цілої низки бічних
канав (стрілок). Гра-
барська робота обніматиме 65.000 куб. сажнів
викопу землі почаси в глеюватому, а почаси в
торфяному ґрунті. Всё це разом з мостами та
упустами коштуватиме коло $\frac{1}{2}$ мільйона карб.

Кошти на роботу складаються таким чином: за інтересоване се-
лянство вносить по 5 крб. у рік з 1 дес. болота, що в сумі виносить
42.500 крб. в рік.

Кошти ці концентруються в Прилуцькому союзі, який є фінансо-
вим і організаційним центром роботи.

Щоби приспівити виконання робіт Союз бере на роботу ще й
державні кредити в сумі від 30.000—60.000 крб. у рік так, що взагалі
в рік мобілізується на роботу коло 100.000 крб., які дадуть змогу
всю роботу закінчити на протязі 5-ти років.

В 1925 році було виконано 5 верстов головного осушного ка-
налу, а в цьому році зроблено уже нових 6 верстов
і буде збудовано декілька упustів.

Одночасно з технічною, Союз починає вести і
агрономічну меліорацію, влаштовуючи на осушних
болотах показні ділянки, що
наочно мають довести се-
лянству користі з меліора-
тивних робіт.

З вищесказаного видно,
що зараз великі меліоратив-
ні роботи можна виконувати
лише за допомогою коопера-
ції.

Участь кооперації сприяє
надзвичайному оживленню
меліоративних робот.

Великими масивами болот
на Україні користуються за-
раз селяни, які можуть осу-
шити ці болота лише об'єд-
нувшись в т. зв. «меліора-
ційні товариства».

І коли ми кажемо про від-
новлення нашої промисловості в цьому році на 70%
проти довійськового часу, то
меліоративні роботи на Ук-
раїні, якщо організаційний
бік справи візьме на себе,
с.-г. кооперації можна бу-
де відновити, 26 р. на
200% більше проти до вій-
ськового часу.

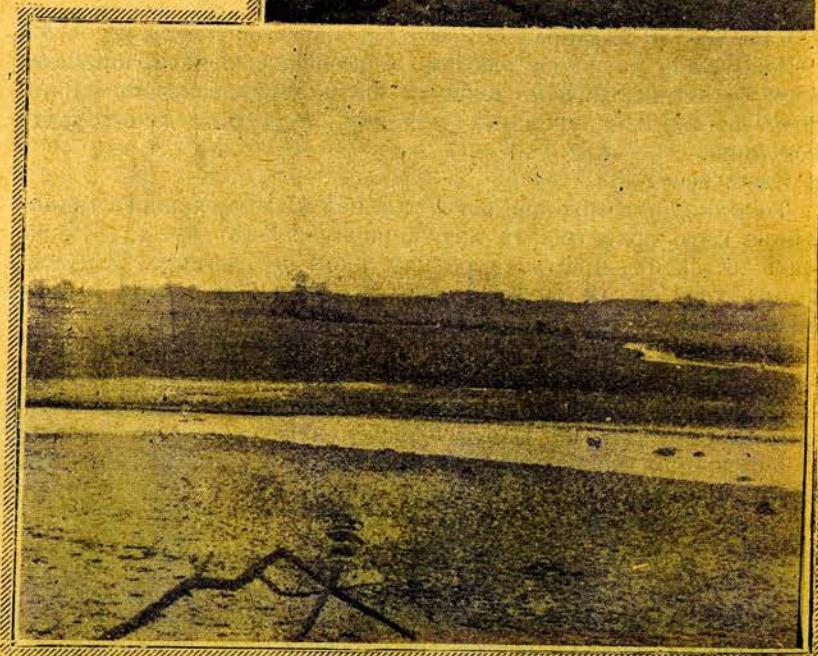
Тадей Секунда.

* в глеюватому ґрунті.

уваги як держав-

була лосить не-
ним чином, за свій
тільки незначну

вістється уже ціла
три участі таких
ського, Богодухів-
кооперативних
із чого в 1926 році

Згори—Копання головного осушн. каналу біля села „Калиновий міст“ в
торф. ґрунті. Болото до осушування. Тé саме болото після осушування.

я закінчення.

День Аерохему в Харкові.

Мітинг на аеродромі.

ЗІБРАЛИСЯ на майдані коло клуба Аерохему...

Ось під'їхав автомобільок—на ньому сидять піонери, а на авто прикріплено моделі пропелерів, що крутяться від подиху вітерця та лопотять різномальоровими стрічками та праپорцями.

— Це діти наші зробили самі,—пояснює керівник піонер-

декорованих автомобілів: тут і боротьба з шкідниками, і газета Аерохему, автомобіль-самольот і т. ін. Піонери розсюджували аерохемівську літературу:

— Товаришу, купіть книжку, газету Аерохему.

І від газети або книжечки не відмовишся, бо погляд піонера такий пронизливий переконуючий...

— У відповідь на вчинки світової буржуазії ми будуємо Аерохем. В тисячу разів сильнішу відповідь ми їм даємо: 130 мільйонів робітників та селян у відповідь на ворожі за імперіалістів, робимо нові досягнення нашої авіації. Останні з них перельот Москва—Пекін.

— Сьогодні ми є свідками того, як наші літаки, збудовані на наші кошти на наших заводах, руками наших робітників та інженерів, ані трохи не уступають літакам європейських держав, що озброєні могутньою технікою...

— Імперіалізм над прірвою—сам собі викопав, в ній і збудувавши, Ми-ж будемо рости, будувати нашу авіацію та розвивати її. Але не забуваймо, що в той час, коли в своїй останній агонії імперіалізм рушить на нашу територію, ми мусимо зупинити всіх заходів, щоб не пустити їх, і тут нам допоможуть чисті нашеї авіація та хемія.

Так казали промовці.

* * *

Помітингу пішли усі діти. Сьогодні пускають усіх піонерів. Керівник ангару пояснює конструкцію кожного самоліта. До крила діти стоять чиєсь місце, торкаються руками, торкаються обмащують...

* * *

Було свято Аерохему, громадське летацьке

ІБРА ЛИСЯ на майдані коло клуба Аерохему...

Ось під'їхав автомобільок—на ньому сидять піонери, а на авто прикріплено моделі пропелерів, що крутяться від подиху вітерця та лопотять різокольоровими стрічками та прапорцями.

— Це діти наші зробили самі,—пояснює керівник піонерського авто.

А у блакитній, ясній далечині загуркотіли пропелери—то вже були справжні—наче маленькі птахи трьох кутником літали над містом.

Юрба рушила...

Салют було подано...

Зашмигали автобуси з людьми, заколивалась маса, широкою стрічкою вигинаючись по вулицях міста, потяглась вона на іподром, де сьогодні урочисті імениники будуть демонструвати свою міць.

Йшли весело.

Торохтоїння моторів, що літали над містом глухилося іноді гучною грою оркестрів та хрюканням сирен автобусів. Це навіювало якусь бадьорість та робило крок ще легшим. Хотілось самому теж летіти разом з пілотом, дивитись з гори на всю цю місцевість.

А в рядах говорили:

— ...Й навіщо тобі два? Дай мені один...

Це значок жінка хоче взяти в чоловіка, а той дратуючи, почав оповідати, що сьогодні будуть літати ті, в кого є значки.

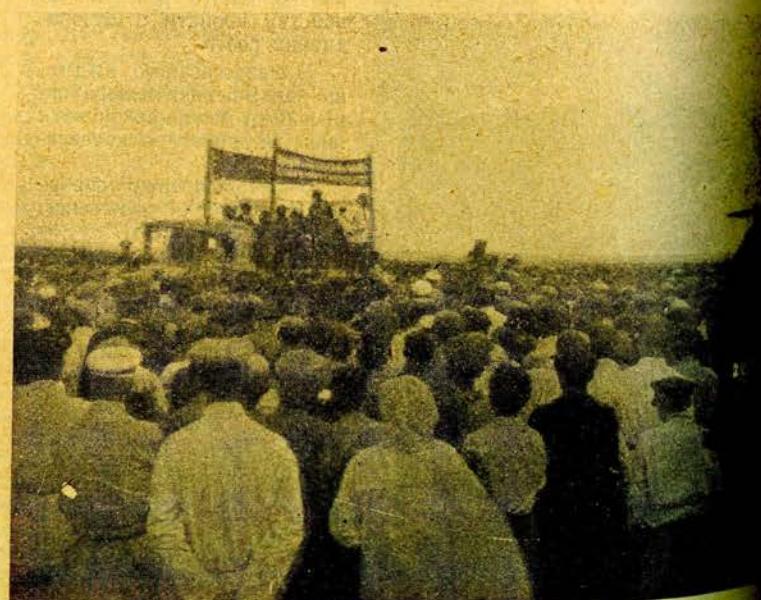
І було помітно, що ці два робітники раділи, що зрештою й їм пощастило „надуту“ жінку, яка й досі стояла остроронь від усякої громадської роботи.

* * *

Непомітно прийшли на іподром. Тут розташувалися хідячі. Декільки розмальованіх трибун випускали промовців, а з боку ніби-то демонструючи міць Аерохему, проходив карнавал

Куток Наркомзему.

Трибуна Аерохему. Мітинг.

Помітингували пішли усі дивичі ангар. Сьогодні ти пускати усіх. Над льник ангару поясни конструкцію майдану кожного самоліту. До крила тягнеться чиєсь мозолиста рука, торкається обмають..

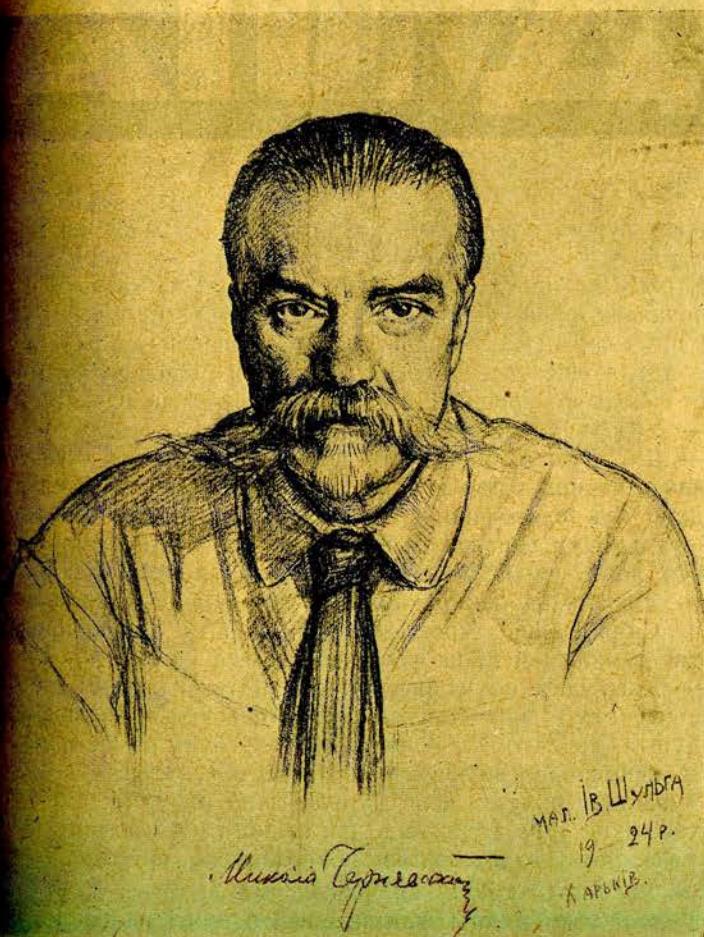
* * *

Було свято Аерохему, громадське пролетарське свято великих радощів, воно святкувалось

Ол. Городський

Микола Чернявський.

(До 30 річчя літературної роботи).

Чернявський народився 3 січня 1868 р. (22 грудня 1867) в сл. Торській-Олексіївці Краснокутської округи на Донеччині. Дебютував він, як поет першою збіркою «Хання» 1895 р., отже маємо тепер відзначити 30 років літературної діяльності.

ХЛІБ НАШ НАСУШНИЙ

Нарис.

Чорний залізний велетень, з мутно-червоним черевом, злегка повертаючи видним над водою хрестатим гвинтом, мов риба хвостом, привалився до пристані. Розчинив свої чорні пельки—трюми й затих, замлів, випускаючи ледве помітний димок з величезного закуреного димаря. Він чогось жде. Він жде собі поживи: золотого зерна з широких ланів України.

Він, отой велетень з просунутими в залізні ніздри ланцюгами, з якимсь незрозумілим написом на чолі, зазнав бурхливих хвиль океану, переплив кільки морів, проліз у Дніпрових гирлах і приплив сюди, до тихих плавнів, щоб набити своє зараз порожнє черево «руським» хлібом.

Він жде, гордий і самовпевнений: хліб буде, він зараз поллється в його. Повинен політись. Бо він привіз з собою кільки пригоршень золота. За те золото він купить хліб.

І справді, вже пливуть до його важкі берлини й баржі. Сунається, немов стара наполовину розібрана дзвіниця, високий елеватор. І люди забігали по помостах, як комашня, щоб додогодити «чужоземцеві», наділити його своїм хлібом.

І хліб поспався у величезний залізний шлунок. Його сипле елеватор, його несуть у мішках, згиноючись під вагою й обливаючись з напруження потом, «носаки», і ціла юрба жінок і дівчат, мов на пожарі воду, жвано носять його відрами й кидають туди, в ті пельки—трюми.

І залізний велетень задоволено глитає зерно й поважно диші, видихаючи з себе пил. Той пил повиває і його самого, і всіх людей, що метушаться на йому. Сонце золотить той пил, а з гори дивиться на його тисячами скляніми очей город. Він лежить на горі, мов величезна піраміда виблієних сонцем людських чепелів, і мовчить.

А він-би міг сказати багато!...

Тут широкими струмнями ллється в залізне черево «чужоземця» хліб, а там далі від города й від річки, на необмежених просторах степів, мрутъ люди з голоду.

Там, у обдертих хатах, сидять, убогі виснажені працею люди

Михаїл Чернявський

МАГ. ІВ. ШУЛЬГА
19 24р.
КАРБН.

вродився 3 січня 1868 р. (22 грудня 1867) в сл. Торській-Олексіївці
утської округи на Донеччині. Дебютував він, як поет першою збіркою
«кохання» 1895 р., отже маємо тепер відзначити 30 років літературної
діяльності цього першого співця Донбасу. В. М. Чернявського ми
ніемо перші в укрліт-ратурі малюнки з шахтарського життя на
Донеччині та описи природи цієї своєрідної країни («Донецькі сонети»
т. р.).

Чесії Чернявского зібрано грубенькою книжкою в збірник «Зорі» 1903 р.
«Зорях» є чимало хороших витриманих в неореалістичному дусі
звартих більшої, як та, що її вони свого часу зустріли, уваги.
Відомий М. Ф. Чернявський береться до прози, перша збірка його оповідань
—«Богові невідомому» з'являється 1912 року. Року 1920 було ювілейне
зібрання повістей та оповідань М. Чернявського—з приводу 25-річної діяльності
автора.

Микола Чернявський працює і зараз, відкликаючись теплими рядками
революційне пробудження своєї укоханої країни—Донбасу.

Інаже подаємо, як зразок, його оповідання 1906 року.

«Чужоземці», надлиги його світом хлібом.

І хліб посипався у величезний залишний шлунок. Його сипле
елеватор, його несуть у мішках, згинуючись під вагою й обливаючись з напруження потом, «носаки», і ціла юрба жінок і дівчат, мов на пожарі воду, жваво носять його відрами й кидають туди, в ті пельки—трюми.

І залишний велетень задоволено глитає зерно й поважно дишеше, видихаючи з себе пил. Той пил повиває і його самого, і всіх людей, що метгушаться на йому. Сонце золотить той пил, а з гори дивиться на його тисячами скляних очей город. Він лежить на горі, мов величезна піраміда виблілених сонцем людських черепів, і мовчить.

А він-би міг сказати багато!...

Тут широкими струмнями ллється в залишне черево «чужоземця» хліб, а там далі від города й від річки, на необмежених просторах степів, мруті люди з голоду.

Там, у обдертих хатах, сидять, убогі виснажені працею люди й бліді, тонкошиї, мов неопрені пташенята, діти... Сидять без хліба. Його немає... він не вродив... Його забрано за податки, за оренді, за право ходити по землі і вмирати на ній..

Його забрано. І ось він тепер ллється тут широкою рікою в черево того велетня, у черева сотень таких велетнів.

Город знає про це й мовчить, і байдуже дивиться на те, як «чужоземець» глитає золоте зерно і все глибше й глибше осідає у воду.

Ось він уже нажерся досить. Більше не можна, бо не пролізе в гирлах... І він закриває свої чорні пельки: буде з його, він поки-що наївся.

Завтра він рушить додому, і люди чужого краю будуть їсти хліб, що так щедро наділено йому за кільки пригоршень золота і будуть з того хліба сїї, і будуть сміялися з тих дивовижних людей, що вміють на своїх убогих нивах і широких панських ланах викохувати хліб і не вміють його їсти.

1906.

М. Чернявський.

КАНОНІР ДУШТА

(оповідання)

В ті дні, як гарматні дула червоніли од надмірної стрілянини, а мокра глина й повстя, що нею обкладали розпечено сталь висихала, як на полум'ї канонір Душта переживав исчуванє гостру тривогу.

З кожним пудом сталі викинутої туди за синій ліс, тривога його росла, як гора, заливала туманне повітря Мазурських болот і темними ночами листопаду блукала голодним вовком навколо другої батареї...

Вдень знесилені салдати справляли своє нескладні обов'язки, нудьгуючи проказували команду офіцери й Душта разом з усіма виконував ту команду, повертаючи правило гармати. Правило гармати було, як казали на батареї, «присягою» - Душти, бо більш він нічого робити не вмів, а може й зумів-би та не зрозумілі йому були слова чужої мови, а той десяток понять, що засвоїв він їх, не давали змоги проникнути в неглибокі глибини салдацького знання гарматної вміlosti.

Та коли не знанням, то своїми дужими м'язами придався Душта в машині війни. Щоб втікти од своєї тривоги й забутись, він надмірно працював, без сторонньої допомоги вириваючи загрузлого в болоті, хобота гармати, обливався потом, але мовчав.

Канонір Душта мало розумів мову своїх товаришів і «ворога»

Сучасне село.

уявляв собі туманно й невиразно. І тільки раз він побачив тих ворогів в тилу й дуже здивувався, що па-

так, що турок, покликаний розпитати його, лише на половину зрозумів його балачку.

Й року не прослужив Душта в батареї за мирних часів розпочалася війна.

І ще тоді, як вантажили батарею в ешелон на глухий ствол артилерійського полігону, в Душти родилася його трий він сказав товаришами, чудно перекручуючи слова:

— Уб'ють мене... там...

— Що, Душто, боїться? В денце стукає? — жартуючи, з тутви товариші, одганяючи власним сміхом свої невеселі думки.

День був святочний, і на станції вешталося багато дівчат і жінок вдивлялися в салдат, немов загадуючи, чи будуться вони, чи ні. А салдати удавали з себе героїв. Як будто збивали на бакир кашкети, випинали груди та впевнено чітко брязкали острогами. Один Душта ходив пригнічений своїми думками й ні на кого не звертав уваги.

— Чого носа похнюють, турка? Підтягни штани, це ти мамалигу істи, — випробовував свої дотепи фельдфебель Сидор.

Душта, як автомат, прикладав праву руку до козирка, якось неприродно витягував «по швам».

Чужинцем почував себе Душта, мало розумів, що горів навколо і не міг захопитись загальними настроями. Однак відчував, якимсь підсвідомим передчуттям, яскраво й відчуває це те, що його на війні уб'ють...

Тільки тоді, коли і шапки занадто збиті на бакир, і він родно випнуті «по геройські» груди, набули свого природного вигляду становища після першого-ж бою, а остроги не видезені обліплені багном Мазурських болот, Душта відчув, що салдати стали ніби білікі йому й рідніші...

І тепер вже після напруженого бойового дня, як

що засвоїв він їх, не давали змоги проникнути в неглибокі глибини салдацького знання гарматної вміlosti.

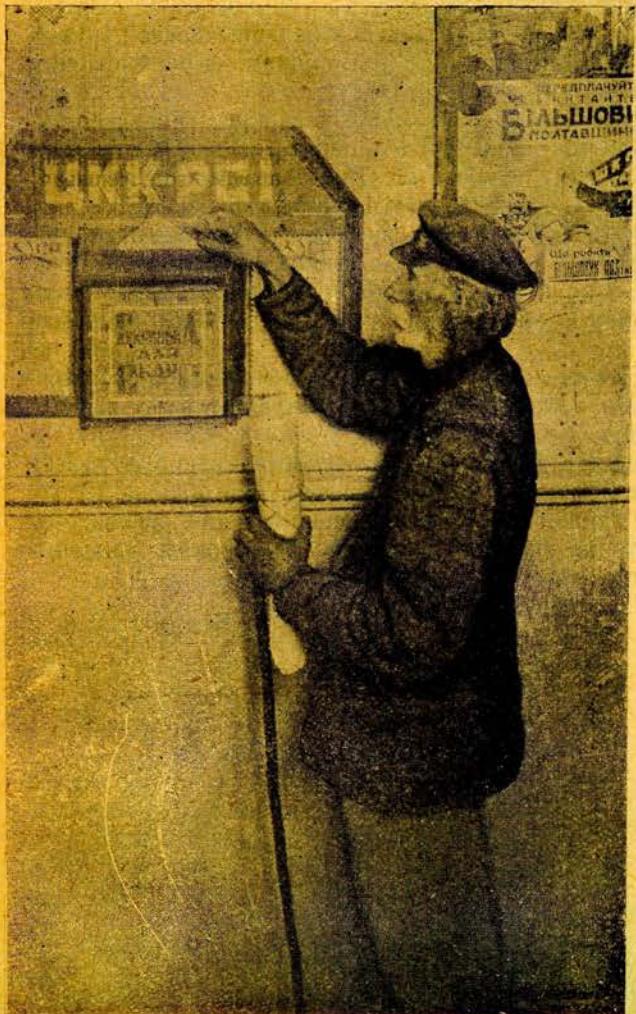
Та коли не знанням, то своїми дужими м'язами придався Душта в машині війни. Щоб втікти од своєї тривоги й забутись, він надмірно працював, без сторонньої допомоги вириваючи загрузлого в болоті, хобота гармати, обливався потом, але мовчав.

Канон'єр Душта мало розумів мову своїх товаришів і «ворога»

увявляв собі туманно й невиразно. І тільки раз він побачив тих ворогів в тилу й дуже здивувався, що палили вони цигарки й плювалися через губу як і звичайні люди, а коли їм дали кандіору вони съорбали його не гірше, ніж і товариші з другої батареї...

Не розумів Душта, з якої причини вони оті люди воюють Росію і чому він Душта мусить ту невідому Росію захищати, повертуючи правило?

Душта був гегаус з Бесарабії, а що то за нація така, гегауси, — на батареї ніхто не знав. Говорив він по турецьки, але

Зміщення радапарату на селі—скарга до Інспекції.

надії, що вони зможуть зупинити ворога, відмінно руди та впевненій чітко брязкали острогами. Один Душта ходив пригнічений своїми думками й ні на кого не звертав уваги.

— Чого носа похнюпив, турка? Підтягні штані, це тобі мамалигу їсти, — випробовував свої дотепи фельдфебель Сидорчук.

Душта, як автомат, прикладав праву руку до козирка, а ліву якось неприродно витягував «по швам».

Чужинцем почував себе Душта, мало розумів, що говорять навколо і не міг захопитись загальними настроями. Одно відчував, якимсь підсвідомим передчуттям, яскраво й виразно, це те, що його на війні уб'ють...

Тільки тоді, коли і шапки занадто збиті на бакир, і неприродно випнуті «по геройські» груди, набули свого природного становища після першого-ж бою, а остроги не видзенькували обліплени багном Мазурських болот, Душта відчув, що всі солдати стали ніби білі білі йому й рідніші...

І тепер вже після напруженого бойового дня, як затихало булькання пострілів у казані війни, ніхто не сміявся з Душтиної тривоги.

— А мене уб'ють... сьогодня не вбили, так завтра...

Ніхто не відповідав йому, думаючи свої думки.

От вже п'ять день жерла гармат, що-дня парували під вогкою глиною та повстю, як загнані коні, а жаден ворожий постріл не потурбував другої батареї.

— Щасливо вибрали позицію, от коли-б туман не розвіяс, та не полетіли ворожі аерoplани,—казали на батареї.

І те, чого боялися, прийшло на сьомий день вранці. Сонце випливло з-за лісу, велике й червоне, й туман, загнаний в лощини, таяв під зором кривавого світила. І як сонце піднеслося на мсом, ззаходу зашуміли ворожі аерoplани.

— По землянках!—почулася команда, немов без людей аерoplан не помітить батареї.

Аерoplан випустив блискучу стъожку, й незабаром ворожий набій пронизав прозоре повітря над батареєю.

— Перельот!—з полегкістю вирвалося з десятків грудей.

Далі почалося намацування батареї, аж доки під влучним пострілом не «лягла» сьома гармата. На одному колесі стримівна шкеребергъ, а літак, повертівшись не довго, полетів содалі.

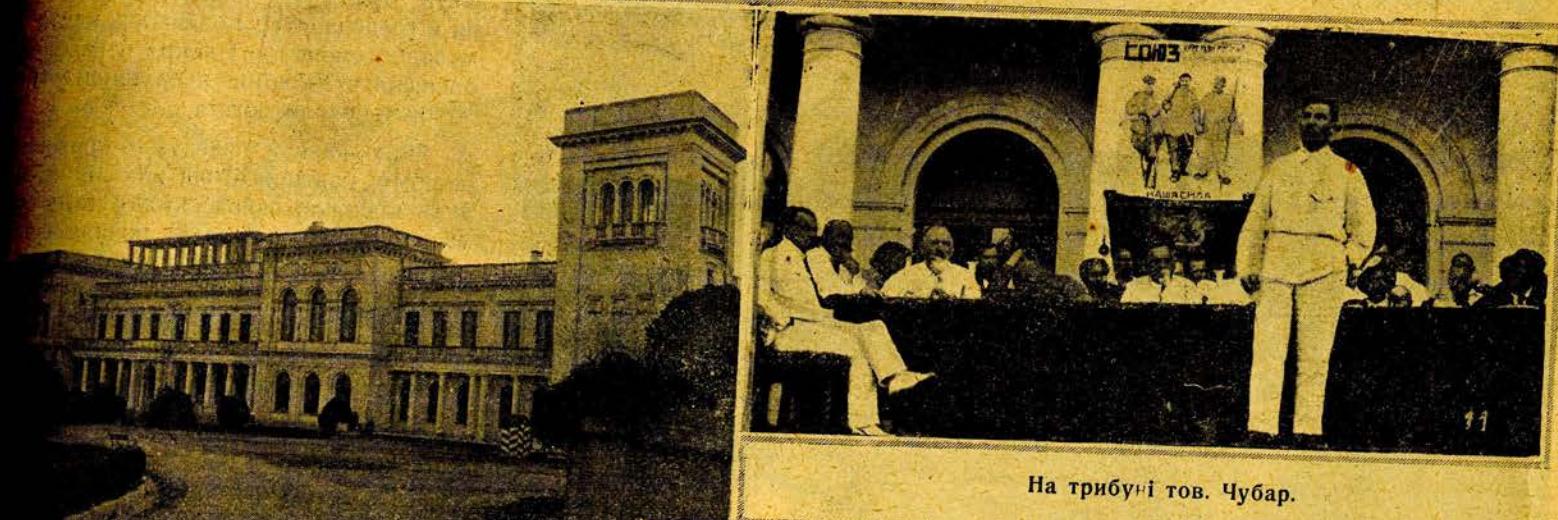
Тепер вже поодинокі постріли обернулися на сотні. Важкий набої місли мокрий глей, трощили гарматні колеса та та дитні прилади на гарматах.

— Ну, тепер вже уб'ють,—прошепотів Душта сухими губами, забившись в куток землянки.

Землянку поруч розчавчило важким набоєм, як яечну ширалущу, й звідти якийсь часчувся приглушений зойк....

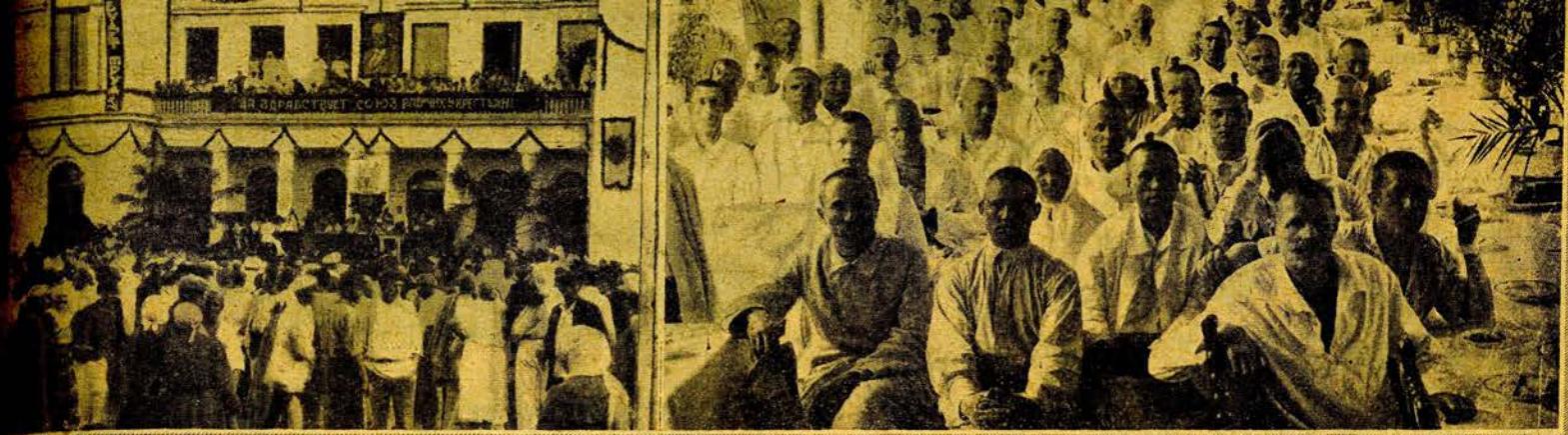
Душта блідий зі склянними очима сидів в кутку землянки чекав на свою смерть. Але вона не прийшла, ця вереддя пані. Стільки роботи, хіба догодиш кожному?

СЕЛЯНИ В КРИМУ

На трибуні тов. Чубар.

Урочисте відкриття селянського палацу.

Селяни-курортники снідають (за був. царським столом).

коли, не знати чого, з офіцерської землянки вискочив ій капітан і набій розчавчив йому голову, як часничину лотовці,—Душта позаздрив капітанові. До нього не йшла та, смерть, що все одно прийде, але чомусь бариться... друга батарея не відповідала ворожим гарматам. Три гармати було підбито, а решта очікували на такий самий кінець, тільки вночі припинилася стрілянина важкими набоями. Дві рази вибухали поодинокі шрапнелі над батареєю—то полюз за тими, що будуть рятувати підбиті гармати. Душту цілих гармат перевезли на нову позицію і почали біліндажі.

Воряної ночі сновигали заклопотано людські тіні, гупали в промерзлу землю і де-не-де в ямах спалахували цигарки на батареї було заборонено).

Душта працював разом з усіма. Він як завжди, надужував силами, щоб забутись і, вкрай стомившись, заснути...

Вечора повітря було прозоре, як кришталь, та близче до чи з болот поповзли волохаті тумани й закрили зорі.

Люди, стомлені працею й переживаннями дня, не розмовляли, ти було тільки хекання, як викидали землю, та інколи відчаю й розпуки матюк. То комусь допекли нерадіні, й він арапником лайки одгонить їх.

Чули хлопці? Завтра німці отрутними набоями стріляти. З штабу переказували... од полонених дізналися...—Повістив нерадіні вісти батарейний телефоніст.

Без маски—смерть... На ранок маски привезуть...

В темряві затихло гупання лопат та хакання. Насторожено слухали телефоніста й ніхто не промовив ні слова. Тільки чути було, як хтось виліз із ями й обрушив землю на тих, що стояли внизу.

— Який там чорт лазить?

— Та то Душта...

Душта постояв з хвилину, помацав себе за ретязьок і нечутно подався в туман...

Самотньою лишилася його лопата заткнута в землю коло ями.

— А де-ж Душту чорти взяли?—згадали про нього товариші, які біліндажа було вже викопано.

Душти не було, й на батарею більше він не повернувся. Тільки як розвиднилось побачили його за батареєю..

Він висів на сухому одинокому дереві, витягши руки «попшвам», немов перед фельфебелем, а руда голова його без кашкета скривилася на бік і безсило зависла...

Кінчивши біліндажа, викопали товариші яму для Душти.

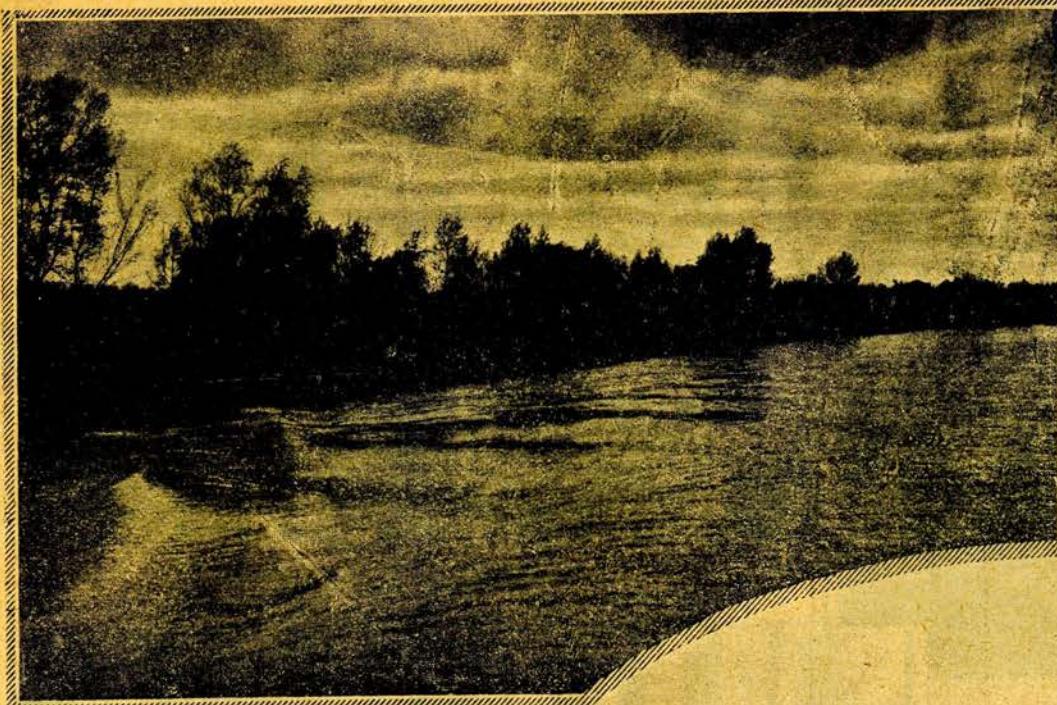
— Хоч-би батьків сповістити...—сказав один.

— А хіба в нього й батьки є?—здивувався другий.

Чи були в Душти батьки та близкі, ніхто на батареї на знав, Тільки через місяць командир батареї підписав, нечитаючи, заднім числом складеного наказа по батареї, що в одному з пактів його значилося:

«Каноніра Душту, що повісився вночі з 16 на 17 ц/м., виключити з усіх видів «довольствія» й зі списків батареї з 17-го ц/м.».

О. Слісаренко.

ІРТИШ.

Величезний Іртиш народжується серед Монгольських прикордонних гір Тарбагатая.

Перескочивши через кордон невеличкою річкою, Іртиш летить все ширючись до озера Зайсана під назвою Чорного Іртиша й вибігає з Зайсана великою рікою. Прудкі Іртишські хвилі сердито гомонять, гризучи береги: Іртиш. Іртиш. Іртиш...

Шумують вони коло пристанських паль біля Семіпалатинська...

Важко пливти проти них навіть праплавам. Лівий берег пологий, зелені

Переселенці на березі Іртиша.

Жили козаки хижаками, лежебоками, пили курили, а навколо мерли люди з голодухи, дохла скотина й коні; у киргизів не було сіна, випасу, бо й вони не тягнули в господарстві; козацький нагай підтримував темряву. Тільки переселенці з орендарів з України зворушили стигле лото, поновили життя.

Якщо казати правду, то кризи багато чому навчилися від них: почали залідити косилки, заводських бугаїв, жереди та каракулевих баранів, почали сіяти пшеницю. Тепер киргизи хапаються за землю, бо розшолопали в чім справа й почали літися навіть цілими громадами.

Через це саме затримали переселенці російських і українських селян. Тепер

Величезний Іртиш народжується серед Монгольських прикордонних гір Тарбагатая.

Перескочивши через кордон невеличкою річкою, Іртиш летить все ширючись до озера Зайсана під назвою Чорного Іртиша й вибігає з Зайсана великою рікою. Прудкі Іртишські хвили сердито гомонять, гризучи береги: Іртиш. Іртиш. Іртиш...

Шумують вони коло пристанських паль біля Семіпалатинська...

Важко пливти проти них навіть пароплавам. Лівий берег пологий, зеленіє луками, але луки занехаяні, кочкуваті, скрізь пеньки та кущі. Сибірські козаки, що одержали колись у наділ десятиверсну узбережжну смугу землі по обох берегах Іртиша, від озера Зайсана аж по-за Тобольськ, — зіпсували землю й луки, знівечили ліси, повіддавали в оренду купцям Сорокіним, Плотниковим та іншим солоні озера й найкращі землі.

А офіцери свої велики наділі-майонтки з давніх-давен поза-продували, або здали на оренду різним експлоататорам за дурницю знедолили киргизів та старожилів й пізніших переселенців, забороняючи їм доступ до води, не даючи користуватися рибою та сінокосами, а самі господарювали й рибальчили на посміх курям. Від Омська до Семіпалатинська ніде не побачите добре налагодженої рибальської справи або підсубойного, чи наливного млина: козак мов собака, лежучи на сіні, сам не єв, та й другому не давав їсти.

Велике добро зробила Радянська влада, допустивши до козацьких земель все поспільство: добробут країни піде вгору, а козакам, користь: доведе всіх лежебоків до праці.

Чого тільки не було в руках козацького війська: ріка, краща за Волгу, хлібородні землі, луки, солоні озера, олов'яні та вугліяні шахти, чудовий Боянаульський курорт з озером, горами та сосновим бором... Але...

... Шахтами володіли англійці, цілебні озера та бори експлуатували купці, а козаки, як були, так і лишилися безштаною, командою через свою темряву.

Переселенці на березі Іртиша.

скрізь провадиться землеустрій, вирівнюються межі, підраховуються запаси вільних грошей...

Не мало переселенців посунули назад додому, бажаючи повернутися на старі оселі в надії, що панських земель багато. Не повірили вони оповіщенням Наркомзему, що зайвої землі на Україні не має, розорилися до щенту, стали злідарями, раніш жили дуже добре.

Багато й таких, що рвуться на киргизькі землі, бо їм снять вільні степи по берегах Іртиша. Багато ще таких, що рушать без дозволу. І буде з ними те, що й з тими, що рушили Киркраю, бо свавілля тепер немає ніде.

Наближається той час, коли старий Іртиш понесе десяті пароплавів з зерном, шкірами, вовною, лісом, кіньми й іншим добром надземним і підземним.

А Объ переправить все це на своїх хвилях в Обську бухту (Губу) до морських пароплавів.

Чекати на це вже недовго, бо не тільки переселенці, а козаки та киргизи підтримають торговельну флоту Іртиша й монголи — своїми гуртами, отарами, вовною й кіньми.

Велике майбутнє дивиться в ычі Іртишеві, могутньому Ординому шляхові середульшої Азії до всесвітнього вікна в ській Губі.

П. Оленич-Гнененко.

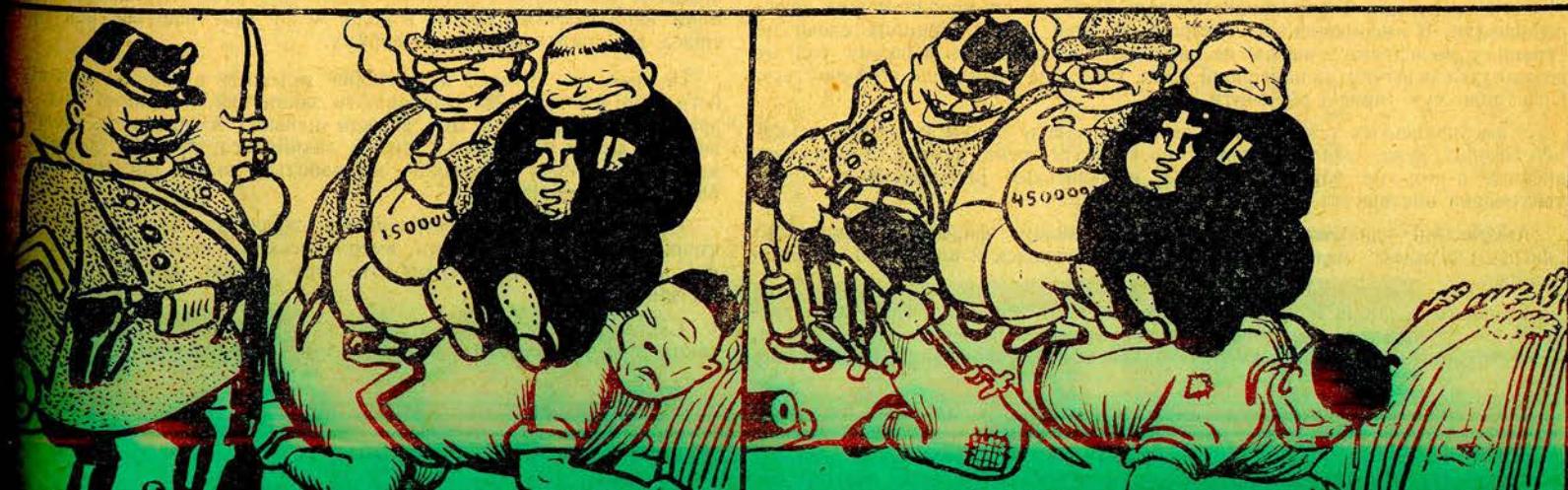
МИНУЛЕ, СУЧАСНЕ І МАЙБУТНЄ КИТАЮ.

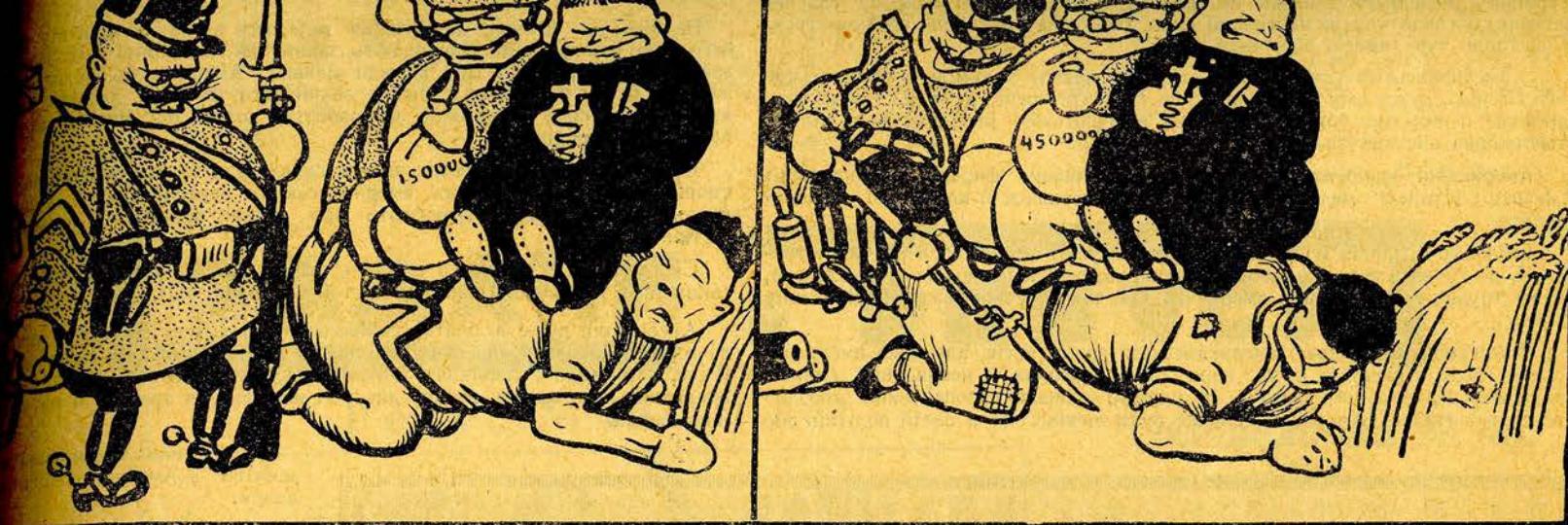
Шарж худ. Щеглова.

Це вже давно, давно колись,
Китаєць мирно сіяв рис—
В своїй країні сам господар
І всіх скарбів своїх володар.

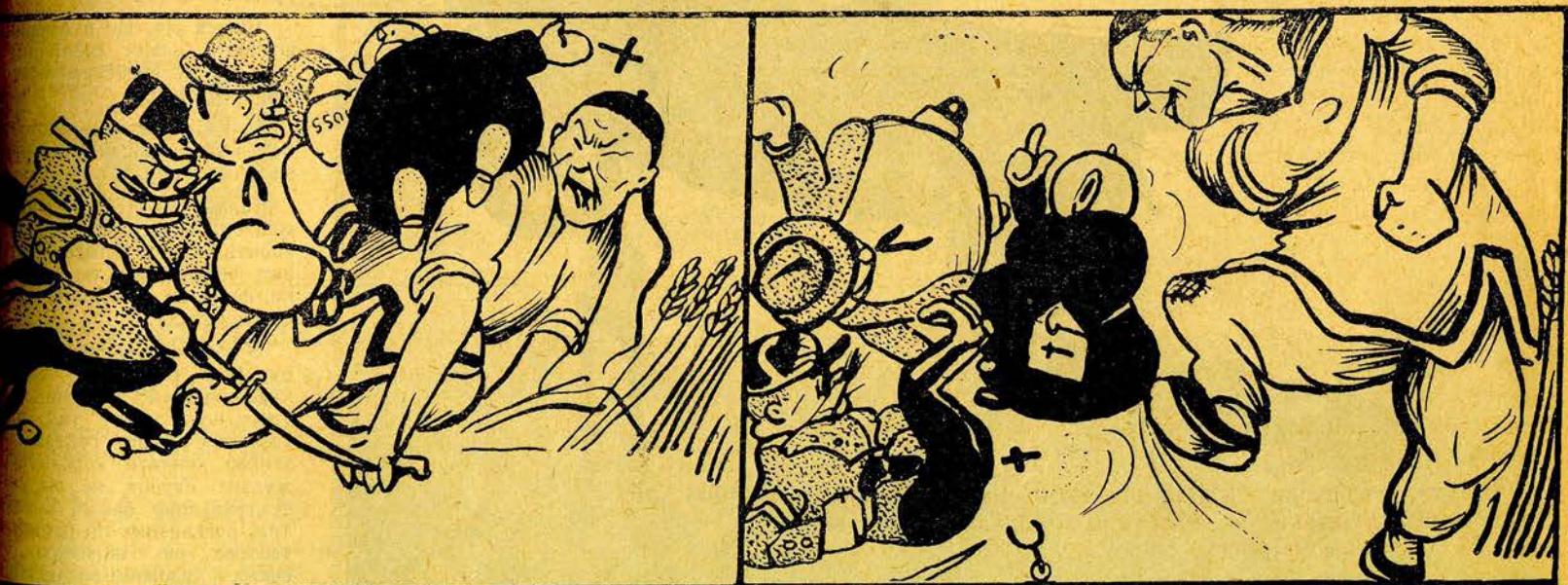
Аж ось китаєць оглядівся—
Буржуй англійський із'явився,
П'ять пудів пуза—й видко-злодій
Ще й піп за ним мов пес той ходить.

Буржуй китайця повалив,
На спину зручно йому сів,
Хутенько й піп з хрестом сідає,
А поліцай вже поганяє.

Катай, китайська голото,
Англійських буржуїв до поту,
Не забувай і про попів,
Та й грошики для них роби.

Ай!... затрусилося панське пузо,
Душа аж в п'яти десь загрузла—
Катать китайцеві набридло
І підвелося китайське бидло.

Кулак робочий мав залізний
По черепу буржуя з'їздив,
Й пани вже на землі лежать—
Отак робітники їх вчать!

Сучасний американський театр.

Останнім часом американські часописи всіх таборів і на-трямків і всіма мовами більш, ніж звичайно, пишуть про театр. Почасти це пояснюються тим, що останніми роками до Америки раз-у-раз приїздять різні російські театри і в великих містах їх застаються цілі ходожні трупи й окремі видавці робітники сцени.

На підставі цілого ряду статтів американських журналістів ми маємо зараз змогу мати деяке уявлення про сучасний американський театр.

Як говорить журналіст Бухвальд з „Фрейгейт”, навіть той, що часто буває в театрах Бродвею, не може мати точного уявлення про стан американського театра. Бродвея—це центр американського театрального світу, та числені театри Бродвею—ще далеко не весь американський театр. Бродвеї останніми роками зробився світовим центром імпорту мистецтва й художників. Там ви можете бачити всі ходожні, гідні уваги речі й курьози всіх цивілізованих і нецивілізованих країн. Теймз-сквер—тепер місце, де сходиться світове мистецтво.

Бродвеї не може дати вам відповіді на питання—який театр люблять американці. Бо там обіч вживаються театри найвищої художньої марки з найнизкопробнішими театрами. „Міракль“ Макса Рейнгардта передивилося по-над півмільйона душ, але й звичайна п'еса старого російського драматурга Беллова знаходить досить глядачів. Єврейська оперетка, що виставляє „Студент—крикун“ рапчує глядачів сотнями тисяч, але в німецькій музичній комедії публіки ще більше.

Взагалі трудно, й навіть неможливо схопити тенденцію американського театру, сформулювати змагання й уподобання американської театральної публіки. Місцеві театри обслуговують потреби й смаки різноманітної публіки. Найгірша халтура й найвище мистецтво мають тут своїх поклонників і прихильників, і—що найбільше вражає, то це те, що це часто—густо ті самісінкі люди. Театрального глядача Бродвею аж ніяк не можна диференціювати. В американській театральній мові „гній“ (*Schund*) слово не страшне, „мелодрам“—назва не лайлива, а оперетка—ні в якому разі не вважається за штуку на найгірший смак. Найгірше й найліпше сполучається. Спектакль тут—привід відпочити.

З американських театральних глядачів, навіть з-по-між американської інтелігенції, дуже мало хто гадає, що в театрі треба думати. Театральна вистава в них—не богослужіння, як в російських інтелігентів, а тільки театральна вистава та й годі.

Американці однаково тішаться й дешевеньким фарсом, і з написаної „високим штилем“ мелодрами; вони захоплювалися й поважною високою драмою.

Отака-то традиція й критерій американської „публіки“. При такій традиції, що ґрунтуються все-таки на легковажності й невибагливості глядача, дуже трудно культивувати американський театр, утворювати національну драму.

В Америці—нема краю американських драматургів, але нема американської п'еси, а якщо є, то вона така незвична й невластива смакові місцевого театрального глядача, що перший—ліпший європейський „гвоздь“ легко її витісняє. Американець може бути шовіністом в своїй політиці або

в своєму спортиві, але в театрі він байдужно—космополітичний. Йому дуже, відки прийшла п'еса або ввесь спектакль, аби тільки було добре.

Проте, американська п'еса—найцікавіше в репертуарі Бродвея. Для хто в театрі не хоче мати само розвагу, а прагне одержати духово живу епохи, народу, американська п'еса інтересна навіть тоді, коли й не стоїть на такі високості, як імпортована європейська.

Як запевнюють деякі художні критики, американські п'еси, що вляялися в цьому сезоні, ні трішки не гірші од європейських. Цьому в театрі в Бродвеї був ряд власних американських „гвоздей“. Але були неоднакові й змістом, і формою і художнім оформленням.

Ми не говоримо вже про „музичні комедії“, що творять самостійні і в яких Америка досягла світового рекорду театральної техніки і зації. Навіть і в царині комедії й драми є дуже великі здобутки.

Насамперед в Америці визначається О'Нейль. Це—найсолідніший американський драматург, що абсолютно—не хоче числити смаком американської публіки. О'Нейль не постачає п'ес театральному базару. Більшість його п'ес виставляють театральні організації, що художні, а не комерційні завдання. П'еси О'Нейля виставляються по місяців підряд.

Беручи для сценічної розробки найрізноманітніші теми з американського життя, О'Нейль, не даючи „типов“, утворює цікаві драматичні матеріали для котрих бере з гущі американського життя. Він врахує безжалісною правдою життя людей, що говорят належною тільки їм. Як ніхто інший, О'Нейль може досягти максимального драматичного мінімуму слів і змалювати найяскравішу картину мінімумом штрихів. Люди, непоказні, пригноблені істоти, що здаються обозленними безпрацією і безмежним терпнням,—люди задворків американської цивілізації. Вони вкриті цупкою корою, й коли межі них відбувається драматичний епізод, він спалахує з силою вибуху.

Не диво, що інтерес до О'Нейля залежить в значній мірі від його герої й його драми відкривають закинutий, невідомий світ. Він драматичний і разом з тим завжди цікавий. Американець велико любить драму й комедію з життя закинутого куточка, любить любити, щоб йому показувано, що робиться по той бік Нью-Йорка, бік міської цивілізації.

Окрім п'ес О'Нейля, американська сцена знає багато екзотичних творів, оригінальних американських і перероблених з європейських, що на різний манір трактують про сильні пристрасті й інсінкти.

Серед маси екзотичного сміття є, однак, пара-друга добрих п'ес, що малюють життя по той бік цивілізації.

Американці дуже люблять, знайомлючись з чужим їм світом до гордого висновку, що їхня цивілізація все-таки ліпша й вища. П'еси, найновішого сценічного оформлення, викликають, як це в американського життя, великих дискусій не тільки в пресі, а й у них зборах.

страніс, „мелодрама“ назьв не наїльва, а блергака — ні в якому разі не вважається за штуку на найгірший смак. Найгірше й найліпше сполучається. Спектакль тут — привід відпочити.

З американських театральних глядачів, навіть з-по-між американської інтелігенції, дуже мало хто гадає, що в театрі треба думати. Театральна вистава в них — не богослуження, як в російських інтелігентів, а тільки театральна вистава та й годі,

Американці однаково тішаться й дешевеньким фарсом, і з написаної „високим штилем“ мелодрами; вони захоплювалися й поважною високою драмою.

Отака-то традиція й критерій американської „публіки“. При такій традиції, що ґрунтуються все-таки на легковажності й невибагливості глядача, дуже трудно культивувати американський театр, утворювати національну драму.

В Америці — нема краю американських драматургів, але нема американської п'еси, а якщо є, то вона така незвична й невластва смакові місцевого театрального глядача, що перший — ліпший європейський „гвоздь“ легко її витісняє. Американець може бути шовіністом в своїй політиці або

Не диво, що інтерес до О'Нейля залежить в значній мірі від його героя його драми відкривають закинутий, невідомий світ. Він вим любить драму й комедію з життя закинутого куточка, любить великого любить, щоб йому показувано, що робиться по той бік Нью-Йорку, по бік міської цивілізації.

Окрім п'ес О'Нейля, американська сцена знає багато екзотичних драматичних творів, оригінальних американських і перероблених з інших, що на різний манір трактують про сильні пристрасті й надлюдні інсінкти.

Серед маси екзотичного сміття є, однак, пара-друга добрих американських п'ес, що малюють життя по той бік цивілізації.

Американці дуже лі克лять, знайомлючись з чужим їм світом, приходя до гордого висновку, що їхня цивілізація все-таки ліпша й вища однієї П'еси, найновішого сценічного оформлення, викликають, як це не дивно, американського життя, великих дискусій не тільки в пресі, а й на спеціальних зборах.

Драматичні твори навіть міють в Америці спеціальні клади.

Звичайно, самою екзотикою обмежуються.

Останнім часом багато п'ес свячено політичним і соціальним проблемам.

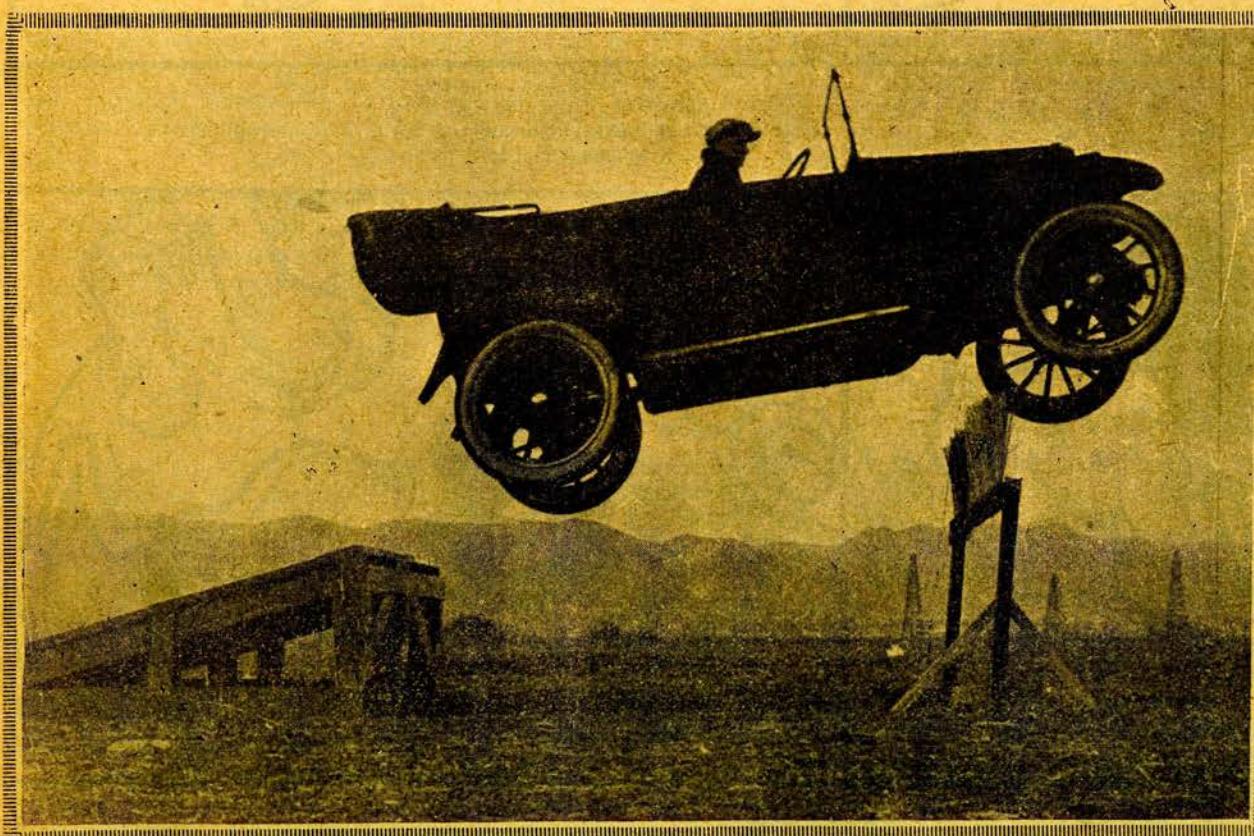
Цікава річ, що в Америці шукають нових сценічних форм, про що європейська преса чайно мовчить.

Цей бік американського театру, можливо, ще цікавіший, ніж в репертуару.

Цілий ряд театрів робить гінальні експерименти, працюючи їх з властивою американською організованістю, системою, немовби шукаючи „зі сном в руках“.

Здобутків американського театру, його режисури, театральних художників і видатних письменників треба шукати не в тих широках місцях голлях, де звикла кричати коротковідповідальні жуаззна Европа, не на сцені театральному базарі Бродвейському, розкиданіх по різних місцях театрів, що належать підприємцям і художнім організаціям.

І. Туркель

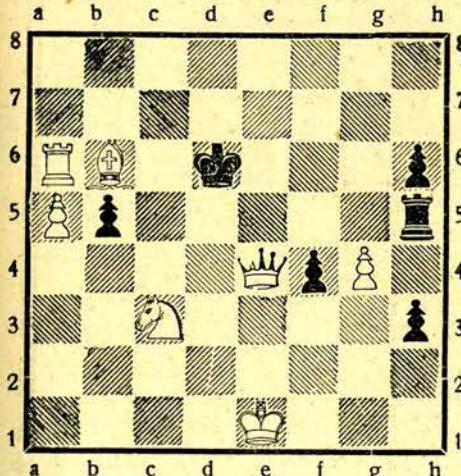

Випробування автомобіля на американських фірмах.

НАХІДКА

За редакцією І. Л. Янушпольського.

Завдання ч. 14. К. А. Л. Куббеля

Білі — Кре1 Фе4 Та6, Сb6, Кс3 п. а5, г4 (7).

Чорні — Крд6 Тh5 п. b5, f4, h3, h6 (6).

Мат за два ходи.

Партія ч. 14. Сицильянська.

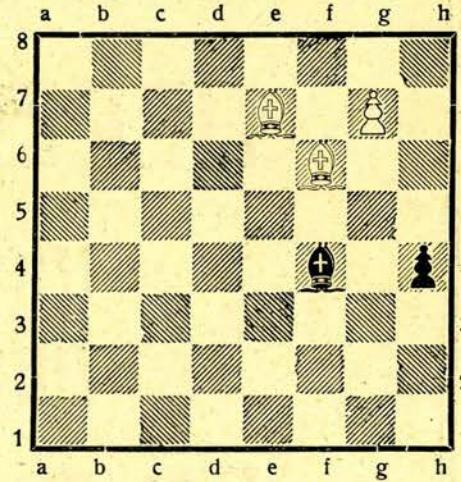
Відіграна на Всеукраїнському турнірі у Харкові 1925 р.

Білі — Д. Гуєцький

Чорні — Я. Вільнер.

e2 — e4	c7 — c5	13. С e3 — d4	e6 — e5
g1 — f3	К b8 — c6	14. Ф g4 — e4?	С e8 — f5!
d2 — d4	c5 : d4	Слід було грati 14	Ф f6 — e2
b3 : d4	K g8 — f6	15. Ф e4 e5+	Ф f6 : e5
b1 — c3	e7 — e6	16. С d4 : e5	С f5 : d3
c1 — e3	C f8 — b4	17. c2 : d3	0—0—0
d4 : c6	d7 : c6	18. 0—0—0	T h8 — e8
f1 — b3	d7 — d5	19. T d1 — 1e	T d8 — d3
e4 — e5	d5 — d4	Коли 19. Слон білих виходить, що	
Kраще було чорним грati 9.	19... Т e8 — e2 і чорні виграють		
d7 10 Ф d1 — g4 С b4 — f8.	20. С e5 — f4	21. Т h1 : e1	T d3 — d2!
e5 — f6	b4 — c3	Bілі здалися.	
b2 : b3	Ф d8 — f6		
d1 — g4	a7 — a5		

Етюд ч. 10. А. А. Савельев.

Білі — Д е7, f6 ш. 87 (3).

Чорні — Д f4 ш. h4 (2).

Білі виграють.

Партія ч. 10. Відіграну у Київі 1925 р.

Білі — В. Лисенко

Чорні — Крейнис.

1. c3 — d4	b6 — a5	10. c5 — d6!	e7 : e3
d4 — c5	d6 : b4	11. f2 : d4	h4 : f2
a3 : c5	f6 — g5	12. a3 : c5	d8 — c7
b2 — c3	g5 — h4	13. g1 : e3	f8 — e7
a1 — b2	g7 — f6	14. h6 : d6	c7 : c3
b2 — a3	h8 — g7	15. d2 : b4	b6 : f2
c3 — d4	c7 — b6	16. e1 : g3	f6 — g5
e3 — f4	h6 — g5	17. g3 — h4	g5 — f4
f4 : h6	a5 — b4	18. b4 — c5	Чорні здалися.

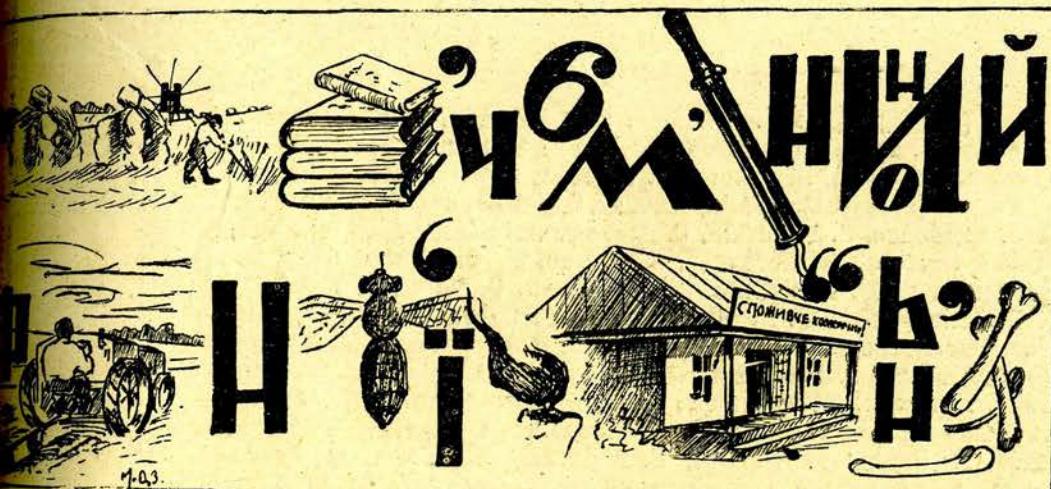
ЗАДАЧИ

І РЕБУСИ

C f1 - c5	d10 - d3	c2 - c5	d2 - d5	a3 : c5	f6 - g5	a3 : c5	d8 - c7
d4 : c6	d7 : c6	18. 0 - 0 - 0	T h8 - e8	b2 - c3	g5 - h4	g1 : e3	f8 - e7
C f1 - b3	d7 - d5	19. T d1 - 1e	T d8 - d3	a1 - b2	g7 - f6	h6 : d6	c7 : c3
e4 - e5	d5 - d4	Краще було чорним гррати 9.	19... T e8 - e2 і чорні виграють	b2 - a3	h8 - g7	d2 : b4	b6 : f2
- d7 10 Ф d1 - g4	C b4 - f8.	20. С e5 - f4	T e8 : e1 +	c3 - d4	c7 - b6	e1 : g3	f6 - g5
e5 - f6	b4 - c3	21. T h1 : e1	T d3 - d2!	e3 - f4	h6 - g5	g3 - h4	g5 - f4
b2 : b3	Ф d8 - f6	Білі здалися.		f4 : h6	a5 - b4	b4 - c5	Чорні здалися.
Ф d1 - g4	a7 - a5						

ЗАДАЧИ Й РЕБУСИ

Ребус № 42.

озвязання завдань, уміщених в № 10 журн. „Всесвіт“.

Ребус № 31.

(Н помилково не було проставлено):
Нам боротьба святий двигун прогр(ам) (п)ес у.

Хід коня № 34.

Вставай, хто серцем кучерявий
Нова республіка гряди.
Хлюпни нам, море, свіжі лави!
О, земле, велетнів роди.

П. Тичина.

Вірні розвязання всіх завдань надіслав тільки
рохов Г. (Богодухів. пл. Дзержинського, 2).

Логограф № 44.

— о —	—
— бр —	— к —
— ох —	— ій —
— —	— р —
— а —	— с —

На місце рисок поставити літери так, щоб по рядках вийшли такі слова: 1—знаряддя „інструмент“; 2—стан чоловіка, до якого штовхнули злідні; 3—чоловіче народне ім'я; 4—міра часу; 5—нота й 6—знаряддя.

Тоді на місці противин будуть літери, що да-
дуть прізвища 3-х світових революціонерів.

Головоломка № 45.

B	У	П	Н	A
1	2	3	4	5
P	L	У	T	T
6	7	8	9	10
L	C	Ж	Д	С
11	12	13	14	15
P	П	А	Ч	I
16	17	18	19	20
B	Й	E	E	E
21	22	23	24	25

Переставити літери вкупу з цифрами так, щоб цифри дали по поземним і вертикальним лініям, а також по перекутній, суму 65 а літери—те, що Ви собі й своїм знайомим поставите за обов'язок.

Головоломка № 32.

Ціліндричний обрубок ріжеться так: спочатку обрізається чотирі рівних обаполи, а потім центральну частину розпускають на чотирі однакових дошки. Складаючи по дві дошки з двома обаполами докупи, матимемо дві цілком однакових труби.

ПЕРЕДПЛАЧУЙТЕ

**ІЛЮСТРОВАНИЙ
ДВОХТИЖНЕВИК**

ВСЕСВІТ

за редакц. В. БЛДКИТНОГО.

**Адреса РЕДАКЦІІ:
вул. К.Лібкнекта, № 11,
телефон № 14—73.**

**ОСОБЛИВУ УВАГУ
буде звернено на ВСЕ-
СВІТНЮ ІЛЮСТРАЦІЮ.**

**У журналі будуть великі відділи: ЛІТЕРАТУРИ, МАЛЯРСТВА, ТЕА-
ТРАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА, САТИРИ та ГУМОРУ, НАУКИ,
ТЕХНІКИ, СПОРТУ, то що.**

Адреса РЕДАКЦІЇ:
вул. К. Лібкнехта, № 11,
телефон № 14—73.

ОСОБЛИВУ УВАГУ
буде звернено на ВСЕ-
СВІТНЮ ІЛЮСТРАЦІЮ.

**У журналі будуть великі відділи: ЛІТЕРАТУРИ, МАЛЯРСТВА, ТЕАТ-
РАЛЬНОГО МИСТЕЦТВА, САТИРИ та ГУМОРУ, НАУКИ,
ТЕХНІКИ, СПОРТУ, то що.**

ЗАПРОШЕНІ ДО СПІВРОБІТНИЦТВА:

Тео Авербах, Бахтадзе, (Грузія), Д. Бузько, Бажан, Біла-Криниця, К. Богуславський, С. Божко (Кам'янець), Л. Болобан, проф. А. І. Белецький, Остап Вишня, І. Вроня, Веринівський, Ванін, С. Вагранська, П. Ванченко, П. Голота, М. Горбань, Городовеню, Б. Глаголін, М. Ган (Нью-Йорк), Цішка Гартни (Білорусь), І. Дніпровський, О. Довженко (Сашко), В. Радиш, О. Дорошневич, М. Доленко, В. Деснян, О. Досвітній, С. Драгоманів, Шалва-Дадіані (Грузія), Г. Епік, Елева, Н. Зелінський (Москва), М. Йогансен, В. Іволгин, М. Ірчан (Вініпег), О. Копиленко, Г. Коцюба, І. Кириленко, проф. Б. Братко, П. Козицький, О. Корж, Б. Колос, Кручінін, Куліш (Одеса), Л. Ковалів (Київ), Ів. Кулик (Канада), Л. Курбас (Одеса), В. Корян, Н. Калюжний (Прага), Евг. Касяненко (Берлін), М. Любченко, В. Лазурський, А. Любченко, М. Лебідь (Катеринослав), П. Лісовий, Б. Лопатинський, М. Лейтес, Ю. Масютин, В. Меллер, Юр. Меженко, І. Микитенко, Миколюн, М. Майський, Мандельберг, Я. Мамонтів, Н. Мірза-Аванянц, К. Німчинов, Валер Проноза, П. Панч, Л. Предславич (Одеса), В. Поліщук, С. Пилипенко, М. Панченко, А. Приходько (Прага), С. Радугин, В. Сосюра, М. Семенко, О. Слісаренко, І. Сенченко, В. Седлер, О. Соколовський (Київ), Ф. Соболь, Ю. Смоліч, П. Тичина, Микола Терещенко, Марк Терещенко, проф. І. Туркельтауб, Б. Ткаченко, Ф. Таран, М. Тарновський (Нью-Йорк), Ізм. Уразов, А. Уразова, П. Усенко, В. Фомицький (Москва), Футорянський, М. Хвильовий, Х. Холодний, М. Христовий, Б. Червоний, Г. Шкурупій, С. Щупак, Ів. Шевченко (Севастополь), І. Шевченко, В. Ярошенко, М. Якович, М. Яворський, М. Яловий, Ю. Якубський, Сандро Еулі (Грузія), фотограф А. П. Плахтій.

ПЕРЕДПЛАТА:

на місяць . . . . 60 к.
поодиноке число . 30 к.

Гроші і передплату слати по адресі:

Видавництво газ. „ВІСТИ ВУЦВК“
Харків, вул. К. Лібкнехта, 11.